

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ร่วมฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ต.ดงเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย ระยะที่ 1

จัดทำโดย

นายทวีชัย แซ่ลี และคณะ

มกราคม 2554

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่รับ TRF/10.....64
วันที่รับ.....10 FEB 2011

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
รมฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ต.ตับเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย ระยะที่ 1

จัดทำโดย

1. นายทวีชัย แซ่ลี	หัวหน้าโครงการ
2. นายชาญชัย จรุงสกุลวงศ์	นักวิจัย
3. นายอำนวย ประตา	นักวิจัย
4. นายคุสิต กำใจ	นักวิจัย
5. นางพรพรรณ ชื่นใจ	นักวิจัย
6. นายวิเศษ ชาญชัยพิทักษ์สิน	นักวิจัย

มกราคม 2554

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป" กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่น่าเน้นการให้ "คน" ในชุมชนเข้ามาร่วมใน กระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็น รูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถนำกระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ใน ท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ "กระบวนการ" มากกว่า "ผลลัพธ์" เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้ งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้อง อาศัย "เวที" (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ "ปัญญา" ในกระบวนการวิจัย

"กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ "คำถาม" หรือ "ความสงสัย" บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น "คำถาม" ต้องคมชัด โดยมีการ แยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา "ข้อมูล" ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ ของข้อมูล มีการ "วางแผน" การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ "บันทึก" มี การ "ทบทวน" ความก้าวหน้า "วิเคราะห์" ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ "ถอด" กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ "สรุปบทเรียน" ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย "ผู้ที่สงสัย" ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการ สร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้

สกว. สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว. สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

พื้นที่บริเวณภูชี้ฟ้า ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านร่มฟ้าไทย ต.ดงเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงราย เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ในอดีตนั้นพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นสมรภูมิการสู้รบที่มีความดุเดือด ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) และฝ่ายรัฐบาลไทย ซึ่งมีเกียรติภูมิการสู้รบที่ถูกบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่คอยย้ำเตือนจิตใจของคนรุ่นหลังถึงความเสียสละและความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของคนรุ่นก่อน และในสถานการณ์ปัจจุบันนี้กระแสการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงคนในพื้นที่นี้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเสมือนแผนยุทธการที่สร้างปัญญา ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อนำพาผู้คนไปสู่เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มียั่งยืนสืบไป

ทีมวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
โจทย์คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการดำเนินงาน (ระยะที่ 1)	3
สถานที่ดำเนินงานวิจัย	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
นิยามศัพท์	4
วิธีการดำเนินงาน	4
 บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	7
หลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	8
องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
 บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
วิธีการดำเนินงาน	19
การดำเนินงานระยะที่ 1	19
 บทที่ 4 ผลการดำเนินงานวิจัย	
องค์ความรู้และฐานข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า	31
• ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านร่มฟ้าไทย	31
• สภาพพื้นที่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์	38
• ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน	41

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

แนวทางการบริหารจัดการการทอ้งเทียวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านร่มฟ้าไทย	53
---	----

- บทเรียนการบริหารจัดการทอ้งเทียวที่ผ่านมา 53
- ข้อมูลนักทอ้งเทียวจากแบบสอบถาม 61
- แนวทางการบริหารจัดการทอ้งเทียวอย่างมีส่วนร่วม 71

กระบวนการเรียนรู้ในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย	73
---	----

- ข้อมูลจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 73
- กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนร่มฟ้าไทย 78

บทที่ 5 สรุป วิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัย

ผลที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย	80
--------------------------	----

ข้อมูลศักยภาพชุมชนและระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการจัดระบบ การทอ้งเทียวของชุมชน	80
---	----

แนวทางการบริหารจัดการทอ้งเทียวอย่างมีส่วนร่วมของร่มฟ้าไทย	82
---	----

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการทอ้งเทียวกุชี่ฟ้า	84
---	----

บรรณานุกรม	86
------------	----

ภาคผนวก

- ประวัติทีมวิจัย
- แบบสอบถาม ความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักทอ้งเทียวที่มีต่อ
การทอ้งเทียวกุชี่ฟ้า

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 : แผนที่ตั้งของชุมชน บ้านร่มฟ้าไทย	37
ภาพที่ 2 : แผนที่แหล่งท่องเที่ยวผาผึ้ง	42
ภาพที่ 3 : บรรยากาศงานปีไหม่ม้ง	46
ภาพที่ 4 : การโยนลูกช่วง	47
ภาพที่ 5 : การแต่งกายชาวเขาเผ่าม้ง	49
ภาพที่ 6 : ผังโครงสร้างกลุ่มชมรมผู้ประกอบการบ้านพักภูชี้ฟ้า	53
ภาพที่ 7 : แผนที่แสดงแหล่งที่พัก รีสอร์ท เกสเฮาส์	56

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 : ข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	61
ตารางที่ 2 : ข้อมูลการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	61
ตารางที่ 3 : ข้อมูลอายุผู้ตอบแบบสอบถาม	62
ตารางที่ 4 : ข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม	62
ตารางที่ 5 : ข้อมูลภูมิฐานะของผู้ตอบแบบสอบถาม	63
ตารางที่ 6 : ข้อมูลรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม	63
ตารางที่ 7 : ข้อมูลความพึงพอใจด้านที่พักในชุมชน	64
ตารางที่ 8 : ข้อมูลความพึงพอใจด้านอาหารและโภชนาการ	65
ตารางที่ 9 : ข้อมูลความพึงพอใจด้านความปลอดภัย	66
ตารางที่ 10 : ข้อมูลความพึงพอใจด้านการจัดการโดยชุมชน	67
ตารางที่ 11 : ข้อมูลความพึงพอใจด้านการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	68
ตารางที่ 12 : ข้อมูลความพึงพอใจด้านคุณภาพของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว	68
ตารางที่ 13 : จำนวนวันที่เข้าพักของผู้ตอบแบบสอบถาม	69
ตารางที่ 14 : ข้อมูลการเคยมาท่องเที่ยวที่ภูชี้ฟ้าของผู้ตอบแบบสอบถาม	69
ตารางที่ 15 : ข้อมูลการเคยมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม	70

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นและความสำคัญของปัญหา

หากกล่าวถึง “ภูชีฟ้า” สำหรับนักเดินทางแล้วคงจะรู้จักและเคยได้มาสัมผัสชื่นชมทัศนียภาพ ทะเลหมอกและพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้าที่สวยงาม ภูชีฟ้าแต่เดิมชื่อ “ผาชี้ฟ้า” เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ดอยผาม่อนมีทางขึ้นที่จะสามารถไปชมทัศนียภาพได้ 2 ทาง คือ ขึ้นทางบ้านร่มฟ้าไทย ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จ.เชียงราย และขึ้นทางหมู่บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ในอดีตสถานที่แห่งนี้เป็นสมรภูมิรบระหว่างรัฐบาลไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. 2532 คณะนายอำเภอเทิงพร้อมด้วยผู้นำท้องถิ่นของตำบลตับเต่า และสื่อมวลชนได้ร่วมกันเดินสำรวจตามคำแนะนำของผู้นำชาวเขา เมื่อคณะสำรวจได้มาสัมผัสด้วยตัวเอง ก็คิดว่าสถานที่แห่งนี้หากได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว น่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีศักยภาพสูงในอนาคต

ในปี พ.ศ. 2533 ได้จัดงานดอกเสี้ยวบานเป็นครั้งแรก จนกระทั่งถึงช่วงปี พ.ศ. 2534 หน่วยงานทหารได้เข้ามาจัดตั้งเป็นหมู่บ้านป้องกันชายแดน และได้สร้างชุมชนเป็นหมู่บ้านครั้งแรก จำนวน 50 หลังคาเรือน โดยจัดให้ชาวบ้านที่เป็นทหารผ่านศึก พี่น้องชนเผ่าม้งชาวบ้านที่ทำการเกษตรโดยตรง ขึ้นมาอยู่อาศัย

และจากนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 – 2536 พื้นที่ภูชีฟ้าผู้คนเริ่มรู้จักมากขึ้น มีกลุ่มบริษัททัวร์ นักศึกษา และนักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวภูชีฟ้าเป็นจำนวนมากขึ้นตามเส้นทางต่างๆ กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะเดินเท้ามาจาก บ้านแข่งเม้ง (บ้านราษฎร์ภักดีและบ้านประชาภักดีในปัจจุบัน) ตั้งแคมป์กางเต็นท์ จำนวนนักท่องเที่ยวมามากขึ้นจึงมีการสร้างบ้านพักรับนักท่องเที่ยวขึ้นในปี 2537 จำนวน 3 ราย เป็นบ้านพักแบบบ้านไม้ไผ่และชาวบ้านที่ไม่ได้สร้างก็ใช้บ้านของตัวเองไว้รับแขก จนถึงปี พ.ศ. 2538 ก็เริ่มมีการจัดตั้งศูนย์กลางรับนักท่องเที่ยวโดยใช้วิธีการจัดระบบหมุนเวียน (ระบบคิว) ให้กับกลุ่มบ้านพัก จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นก็มีนายทุนเข้ามาทำรีสอร์ทเปิดรับแขกเองโดยไม่เข้าระบบคิวหมุนเวียนตามที่จัดเอาไว้ จึงเริ่มเกิดปัญหาการแย่งนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น จนถึงปี 2540 ระบบนายทุนก็เริ่มหายไปเพราะทำแบบการสร้างบ้านพักที่ผิดกฎหมาย หลังจากทีนายทุนออกไปก็มีผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพักที่เป็นกลุ่มชาวบ้านเองเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

ปี 2541 เมื่อการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาก พื้นที่เริ่มเติบโตปัญหาก็มากขึ้นหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการแย่งลูกค้ากันเองของกลุ่มชาวบ้านที่เป็นผู้ประกอบการ แข่งขันกันและเรื่องของผลประโยชน์ จนถึงปี พ.ศ. 2542 ภาครัฐมีการกำหนดให้ภูชี้ฟ้าจัดตั้งเป็นวนอุทยานภูชี้ฟ้า

และปี 2543-2544 กลุ่มชาวบ้านร่มฟ้าไทย ที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพัก กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารกลุ่มไกด์ กลุ่มรถขึ้นภูชี้ฟ้า ได้มีการรวมกลุ่มกันก่อตั้ง กลุ่มรักษ์ภูชี้ฟ้า ขึ้นเพื่อประสานงานต่าง เพื่อประสานการทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาและวิกฤติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการถูกล่อลวงเรียนในราคาอาหารที่แพงเกินไป เรื่องของความร่วมมือระบบการจัดการในพื้นที่ การตัดราคากันเอง ปัญหาไกด์เด็กท้องถิ่นที่ขาดการอบรม ปัญหาการจราจรรณยานักท่องเที่ยวขึ้นสู่ยอดดอย ปัญหาคนนอกพื้นที่เข้ามาขายของ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาไม่มีกิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆ ที่เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่นี่จะรู้จักแต่จุดหน้าผาภูชี้ฟ้าและไปถ่ายรูปเพียงอย่างเดียวแล้วก็เดินทางกลับ แต่ขาดการสื่อสารเรื่องราว ความรู้ของคนท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนมาจะมาค้างคืนเพื่อรอพระอาทิตย์ขึ้น ถ่ายรูปแล้วก็กลับลงไปเท่านั้น ซึ่งเป็นการดึงกลุ่มขึ้นมาของคนในชุมชนที่ดำเนินการด้านท่องเที่ยว และคาดหวังว่าการจัดตั้งกลุ่มจะช่วยดำเนินการแก้ปัญหาดังที่กล่าวมาได้ แต่ก็ไม่เกิดการแก้ปัญหาได้อย่างที่คิด กลไกการดำเนินงานของกลุ่มเองก็ไม่ได้ถูกจัดวางกันไว้ "กลุ่มรักษ์ภูชี้ฟ้า" จึงเป็นเพียงชื่อกลุ่มของชาวบ้านร่มฟ้าไทย ที่ไม่มีการเคลื่อนไหวใดๆต่อในพื้นที่

ชุมชนร่มฟ้าไทย ที่อยู่ในพื้นที่ของภูชี้ฟ้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว พ.ศ. 2549 – 2550 – 2551 มีการสร้างบ้านพักกันมากขึ้นทุกปี จาก 18 ราย ปัจจุบันเป็น 23 ราย รวมแล้วมีทั้งหมดประมาณ 200 ห้อง ชาวบ้านในชุมชนที่เป็นผู้ประกอบการในพื้นที่มีสภาพของต่างคนต่างอยู่ ระบบที่เคยตั้งกฎกติการ่วมกันไม่ถูกนำมาใช้ ต่างคนต่างแข่งขันกันเองทั้งชุมชน สภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเองจึงขาดการช่วยกันดูแลรับผิดชอบจากชุมชนมีสภาพเสื่อมโทรมลงทุกวัน กลายเป็นปัญหาที่ส่งสมกันมาตลอดปีแล้วปีเล่า ดังนั้น เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ทางการท่องเที่ยวให้กับภูชี้ฟ้าแล้วนั้น ทางชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่จึงคิดว่าน่าจะมีการพัฒนาของคนและพื้นที่ ทั้งเรื่องระบบการบริหารจัดการร่วมกันของกลุ่มชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย การพัฒนาศักยภาพคนในการจัดการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนเพื่อได้ทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืนและพื้นที่ท่องเที่ยวถูกพัฒนาขึ้นอย่างสมบูรณ์ต่อไป

โจทย์คำถามการวิจัย

ชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย จะสามารถสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ภูชี้ฟ้าได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว บ้านร่มฟ้าไทย ต.ดงเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการดำเนินงาน (ระยะที่ 1)

1. เพื่อศึกษารวบรวมฐานข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า
2. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะนำไปทดลองปฏิบัติในระยะที่ 2

สถานที่ดำเนินงานวิจัย

บ้านร่มฟ้าไทย หมู่ที่ 24 ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ระยะที่ 1

1. ได้ข้อมูลศักยภาพชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ภายใต้กรอบการศึกษาที่วางไว้
2. ได้ผลการทบทวนระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา
3. เกิดกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า
4. ชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ/มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
5. ได้แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะนำไปทดลองปฏิบัติการในระยะที่ 2

นิยามศัพท์

กรอบของการบริหารจัดการ

สำหรับโครงการวิจัยนี้ เนื่องจากพื้นที่ได้มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวพร้อมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาแล้ว ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวในกระแสหลัก (mass tourism) โครงการวิจัยนี้จะใช้หลักการแนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาเป็นหลักคตินำในการจัดการเรื่องระบบบริหารจัดการร่วมกับการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักการแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

- การบริหารจัดการกลุ่ม (โครงการสร้างของกลุ่ม/บทบาทหน้าที่ของสมาชิกที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ)
- การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม
- การบริหารจัดการรายได้ (การกระจายผลประโยชน์/ระบบความโปร่งใส)
- การบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว (มีมาตรการในการควบคุมและป้องกันผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม)

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานระยะที่ 1

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุนเดิมของพื้นที่ชุมชน ในเรื่องต่างๆ ดังนี้
 - ประวัติศาสตร์ชุมชน
 - ทบทวนระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเดิมที่ดำเนินกันอยู่
 - ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการจัดระบบการท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านพัก ร้านอาหาร รถบริการ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นักแสดงเด็กเยาวชน
 - เก็บข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนที่ดำเนินกันอยู่มีสภาพเป็นอย่างไร
 - ข้อมูลนักท่องเที่ยว / กลุ่มนักท่องเที่ยว/ การทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยว/ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
2. การรวบรวมศึกษาข้อมูลพื้นที่และจัดสำรวจสถิตินักท่องเที่ยว
3. การทบทวนระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา
4. การวิเคราะห์ข้อมูลร่วม เพื่อวางแผน และจัดระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่
5. กิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านที่เป็นผู้ประกอบการในพื้นที่ บ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า
6. พัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ/มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
7. สรุปแนวทางที่เป็นรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วม

ผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1. ชาวบ้านร่มฟ้าไทย
2. หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่

ผู้เสนอโครงการ

นายทวีชัย แซ่ลี

บ้านเลขที่ 30 หมู่ 24 ต. ดับเต่า อ. เทิง จังหวัด เชียงราย 57160

บุคคล / กลุ่ม / หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำงาน

1. บ้านร่มฟ้าไทย
2. องค์การบริหารส่วนตำบลดับเต่า
3. วนอุทยานภูชี้ฟ้า
4. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
5. ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเทิง

รายชื่อทีมงานวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง

ทีมวิจัยหลัก

1. นายทวีชัย แซ่ลี	ผู้เสนอโครงการ (ผู้ใหญ่นบ้าน)
2. นายชาญชัย จรูญสกุลวงศ์	นักวิจัยหลัก (สมาชิก อบต.)
3. นายอำนวย ประดา	นักวิจัยหลัก (ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพัก)
4. นายดุสิต กำใจ	นักวิจัยหลัก (ผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพัก)
5. นางพรพรรณ ชื่นใจ	นักวิจัยหลัก (ครู กศน.)
6. นายวิเศษ ชาญชัยพิทักษ์สิน	นักวิจัยหลัก (สมาชิก อบต.)

ทีมวิจัยร่วม

1. นายสยาม กุลปัญญา
2. ส.อบต อรุพงษ์ จันทร์ยอด
3. นายเอกชัย หาญสุวรรณชัย
4. นางเก๋อ มุลฟู
5. นางอรรดา ธนะจักร

6. นางสาวกวิล เสนาไชย
7. นายจรูญ ชุ่มวงศ์
8. นายปิติกร แซ่ย่าง
9. นายสวาท ภาระจริง
10. นางนา ใจคำ
11. นายไพศาล ชัยปรางค์
12. นายลักษณะ ภาระจำ
13. นายวรรณจักษ์ วรรณะ
14. นางศรีวรรณ แซ่ฟาน
15. นายเกษร เมฆสกุลดี

ที่ปรึกษาทีมวิจัย

1. นายบันเทิง เครือวงศ์	(นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบับเต่า)
2. ผอ.สะอาด คำตัน	(ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี)
3. พ.ต. แผ่นดิน บุญแข็ง	(โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริภูชี้ฟ้า)
4. นายบัญชา รามศิริ	(หัวหน้าวนอุทยานภูชี้ฟ้า)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ต.ตบเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย ระยะที่ 1” นั้น แนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยจะเข้าไปทำการศึกษา เพื่อนำมาประกอบและกำหนดประเด็นในการศึกษา และเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ดังนี้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนหมายถึงการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนไปถึงคนรุ่นลูกหลาน พร้อมกันนี้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ การประเมินผลโครงการ และการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนนั้นมีอยู่ บางชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อันได้แก่ น้ำตก ป่าเขาลำเนาไพร รวมทั้งสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่หลากหลายชนิด บางชุมชนมีความโดดเด่นในด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อันได้แก่ วัดวาอารามและโบราณสถานทางพุทธศาสนา หรือมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจ รวมทั้งมีร่องรอยทางด้านโบราณคดีปรากฏให้เห็น ขณะที่บางชุมชนมีข้อเด่นด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้เป็นอย่างดี

หลักการการทองเที่ยวโดยชุมชน

การกำหนดหลักการนี้เป็นไปเพื่อให้เห็นจุดยืนของการทองเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การทองเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการทองเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านการจัดการทองเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคม ให้เห็นความแตกต่างของการทองเที่ยวโดยชุมชนกับการทองเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้เห็นความสำคัญและการเป็นนักทองเที่ยวแบบการทองเที่ยวโดยชุมชนให้มากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจต่อบทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิม

ตารางแสดงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การท่องเที่ยวโดยชุมชน
1. <u>วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว</u> รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ เอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น	รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและตอบสนองความต้องการของชุมชน
2. <u>ความเป็นเจ้าของ</u> ไม่ได้กำหนดว่าใครเป็นเจ้าของ	ชุมชนเป็นเจ้าของ
3. <u>การจัดการท่องเที่ยว</u> ไม่ได้กำหนดว่าใครเป็นผู้จัดการ	ชุมชนเป็นผู้จัดการ
4. <u>การเชื่อมโยงของการท่องเที่ยว</u> เน้นหนักการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม	เน้นหนักการพัฒนาแบบองค์รวม

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

• การเตรียมความพร้อมชุมชน

ในการเตรียมความพร้อมของชุมชน ชาวบ้านควรมีการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบในด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ปัญหาร่วมกันและช่วยกันค้นหาแนวทางป้องกันตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เพื่อปรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสม อันจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบด้านลบน้อยที่สุดและเป็นการส่งเสริมให้ประชากรในชุมชนมีคุณภาพชีวิตดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอีกทั้งรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ประชากรแต่ละชุมชนสามารถสนองตอบความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวด้วยการใช้ทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อันเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่สำคัญชาวบ้านได้ร่วมมือร่วมใจกันคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โบราณสถานทางประวัติศาสตร์

พร้อมทั้งส่งเสริมการรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว

• การท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ ดำเนินไปภายใต้การประสานประโยชน์ของการพัฒนาด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน ครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นการผสมผสานการพัฒนาต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม

สำหรับมิติด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งกระตุ้นชาวบ้านในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รู้ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อจำกัดการพัฒนา และดำเนินการจัดการท่องเที่ยว โดยพยายามหลีกเลี่ยงให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว โดยนำฐานทรัพยากรซึ่งเป็นสินทรัพย์ร่วม หรือสมบัติสาธารณะมาเป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวมีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม และที่สำคัญชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นพ้องต้องกัน ที่จะนำฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ ทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือระดมความคิด สร้างฉันทานุมัติกันว่าการพัฒนาพื้นที่ในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นความต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่อย่างแท้จริง และชาวบ้านเข้าใจตรงกันว่า การท่องเที่ยวเป็นเพียงช่องทางหนึ่งในการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มิใช่มุ่งให้เป็นรายได้หลักของชุมชนแต่อย่างใด

ที่ผ่านมาการท่องเที่ยวนำมาซึ่งรายได้เข้าประเทศมากเป็นอันดับหนึ่ง สูงกว่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมและพืชผลการเกษตร แต่เมื่อมองให้ลึกลงไปจะพบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวดังกล่าวยังไม่มีกระจายสู่ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวเท่าที่ควร ส่วนใหญ่แทบทั้งหมดล้วนกระจุกตัวอยู่เฉพาะในวงจรธุรกิจของผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวเป็นหลัก

ในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ควรมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ผลกำไรที่ได้กระจายสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยว และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยไม่

ขัดแย้งกับการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วม

ในเชิงปฏิบัติ ชาวบ้านบางคนอาจจะรับหน้าที่เป็นผู้ดูแลที่พัก หมุนเวียนกันทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พานักท่องเที่ยวไปดูนก เดินป่าศึกษาธรรมชาติพืชพรรณไม้ หรือพืชพรรณสมุนไพร ฯลฯ กิจกรรมที่แต่ละคนหมุนเวียนกันรับผิดชอบช่วยให้มีรายได้อย่างทั่วถึง ลดช่องว่างระหว่างคนมีโอกาสดูกับคนด้อยโอกาส คนรวยกับคนจน และลดความขัดแย้งหรือความแตกแยกในชุมชน

ส่วนมิติด้านสังคมและวัฒนธรรมมุ่งใช้กิจกรรมต่างๆ รองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม เพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งอาจมีการจัดการในรูปของ 1) การก่อตั้งจุดประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว 2) การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 3) การรวบรวมภูมิปัญญาด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ และ 4) การจัดทำเอกสารเผยแพร่ด้านภูมิปัญญา

ทั้งนี้ควรยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ รวมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับทางธรรมชาติ และความสามารถในการรองรับทางสังคม - วัฒนธรรม อันเป็นทางเลือกใหม่ของการจัดการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงมีการผสมผสานการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

• กระบวนการมีส่วนร่วม

การท่องเที่ยวในกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจุบันมีการพัฒนาแตกแขนงออกไปในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯลฯ การจัดการท่องเที่ยวแต่ละประเภทล้วนมีรูปแบบการจัดการที่อิงอยู่บนฐานทรัพยากรของชุมชน และสภาพเป็นจริงของชุมชนโดยมีเข็มมุ่งคือพัฒนาชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเอง ชุมชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยฐานทรัพยากรที่มีอยู่ โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน และมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน

ด้วยการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชาวบ้านควรเข้าถึงทรัพยากร และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่นโดยตรง รวมทั้งร่วมมือกันรักษาฐานทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นมรดกของคนรุ่นลูกหลานและรุ่นต่อไป อาทิ การรักษาป่าต้นน้ำไว้ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของชุมชน และเป็นฐานสนับสนุนการเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลักของชุมชน

ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ต้นน้ำ ควรเข้าใจว่าฐานทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อวิถีการผลิต และเพื่อให้การปกป้องคุ้มครองป่าไม้มีผลในเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริง ชุมชนควรมีกฎระเบียบสำหรับเป็นมาตรการในการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ที่ชัดเจน โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการทุกขั้นตอน อีกทั้งมีการออกกฎระเบียบร่วมกันให้มีผลบังคับใช้ในชุมชน สามารถปฏิบัติได้จริงเช่นเดียวกับการออกกฎเกณฑ์การจัดการป่าชุมชน

• การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีการพัฒนาชาวบ้านในพื้นที่ให้มีความรู้และความสามารถ เข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ ภูมินิเวศของท้องถิ่น ตระหนักถึงปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว คุณภาพของระบบนิเวศ รู้แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นต่อไปในอนาคต อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว

สำหรับการพัฒนาขีดความสามารถ และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนผู้จะเติบโตขึ้นมา มีบทบาทรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นของตน สามารถกระทำได้หลายวิธี เป็นต้นว่า การฝึกอบรมภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร การถ่ายโอนความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่นจากผู้อาวุโสสู่เยาวชนรุ่นใหม่ และการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น ฯลฯ

• การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ก่อให้เกิดการถ่ายโอนความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน สามารถนำความรู้ไปแปรสู่การดำเนินการให้บังเกิดผลเป็นจริง ด้วยการนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นทั้งทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่ อันได้แก่น้ำตก พืชพรรณไม้ในผืนป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน

การศึกษาธรรมชาติและภูมิปัญญาของพื้นที่ ช่วยให้รู้พื้นที่ต่างๆ มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในด้านใดและมากน้อยเพียงใด บางชุมชนอาจมีเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บางชุมชนมีข้อเด่นในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเอื้อต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งสิ้น อีกทั้งช่วยให้ประชากรในชุมชนเข้าถึงฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้เรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมทั้งมีการถ่ายโอนความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน

ในการนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ ควรประชุมระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ ช่วยกันค้นหาข้อดี - ข้อเสีย และผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมทั้งค้นหาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้มีการแสวงหาทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ดังกล่าว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธวัชชัย รัตนช้อน (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง กรณีศึกษา บ้านห้วยอี ตาบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชน ศึกษาแนวคิดและระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และศึกษาการจัดการองค์การและการจัดสรรผลประโยชน์ของชุมชน พบว่า จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์นั้น โครงสร้างหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนปกากะญอ มิได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก เพียงแต่ได้มีการปรับตัวที่สำคัญหลายประการเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน และแม้จะมีการเปลี่ยนการนับถือศาสนา แต่ระบบคุณค่าของการเคารพต่อธรรมชาติที่มีสิ่งเหนือธรรมชาติควบคุมอยู่ ระบบการผลิตยังคงเป็นแบบเลี้ยง

ตนเองไม่กอบโกยและไม่ทำลาย ระบบความสัมพันธ์เป็นแบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความสามัคคี ในด้านแนวคิดของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว นั้น ชุมชนได้ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศและรักษาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหารายได้เพียงอย่างเดียว ชุมชนมีระบบการจัดสรรผลประโยชน์ครอบคลุมทั้งระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน โดยมีการจัดสรรรายได้ให้ครัวเรือนสมาชิกร้อยละ 80 ระดับกลุ่มร้อยละ 15 และระดับชุมชนร้อยละ 5 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมทางเลือกสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะธุรกิจชุมชนพร้อมๆ กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคมเพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนายั่งยืนได้

วุฒิพงษ์ ดงคำฟู (บทคัดย่อ : 2551) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน โดยศึกษาศักยภาพของพื้นที่ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า อุทยานแห่งชาติแม่ปิงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 11 แห่ง โดยได้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งดำเนินงานประสบผลสำเร็จในเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมพื้นฐาน และการจัดกิจกรรมให้การศึกษา และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จำนวน 10 แห่งมีศักยภาพในระดับสูง และจำนวน 1 แห่งมีศักยภาพในระดับปานกลาง โดยพบรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่จำนวน 16 กิจกรรม และได้ข้อสรุปรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมจำนวน 10 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเที่ยวน้ำตก เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ค่ายเยาวชนศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์พักแรม/กางเต็นท์ พักนอนเรือนแพ นั่งเรือชมธรรมชาติ พายเรือ ดูนก และศึกษาประวัติศาสตร์ สำหรับปัญหาอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ที่สำคัญ ได้แก่ ไม่มีการสนับสนุนสร้างเครือข่ายภาคีท้องถิ่นและการส่งเสริมประกอบอาชีพจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบสื่อความหมายธรรมชาติไม่มีประสิทธิภาพ ขาดประสิทธิภาพ เรื่องการส่งเสริม การประชาสัมพันธ์การตลาดและการนำเที่ยว ทั้งนี้ได้เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืน แยกตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม และองค์ประกอบด้านการจัดการบริการท่องเที่ยว

สุดชีวัน นันทวัน ณ ออยุธยา (บทคัดย่อ : 2551) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุตั้งแต่ 20 - 60 ปีทราบดีว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำรายได้หลักให้ จังหวัดเชียงใหม่ เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ และมีความคิดเห็นว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้ เพราะวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิม จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งวัฒนธรรม งานประเพณี เทศกาล ภูมิปัญญาของท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน แต่พบว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน เจ้าของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อยมาก ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ในส่วนของสถานการณ์ ปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังมีปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางประการ เช่น พิพิธภัณฑ์ ดนตรีพื้นบ้าน และวรรณกรรมท้องถิ่น ที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นปัจจัยดึงดูดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบปัญหาทั้งทางด้านบุคลากรที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีอยู่น้อยและไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านนโยบายและงบประมาณ คนในชุมชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ยังคงเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวน้อย จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ได้ดังนี้คือ 1) การกำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ 2) คือการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ จำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น 3) เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมิน และที่สำคัญคือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาครัฐ องค์การที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชนไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสำคัญ ควรมุ่งเน้นวัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าของชุมชนและประโยชน์ที่ชุมชนพึงจะได้รับอย่างยั่งยืนในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกพันทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้

สุจิตราภา พันธวิไล (บทคัดย่อ : 2454) ศึกษา รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านหล้อ (อำเภอ) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยศึกษารูปแบบและวิธีการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า รูปแบบและวิธีการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมบ้านหล้อฯ ปัจจุบันเป็นการทำงานร่วมกันของชุมชน กับ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน-เชียงราย โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ คือ ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้าน ได้แก่ การจัดการพื้นที่หมู่บ้าน รูปแบบการนำเที่ยว บุคลากร การเงิน/บัญชี ส่วนสมาคมฯ เป็นที่เล็งในด้านการลงทุนด้วยการให้กู้ยืมกองทุนหมุนเวียนโดยปลอดดอกเบี้ย ด้านนโยบาย และการตลาด นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพอใจในการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก ทั้งด้านมีสิ่งดึงดูดใจ ความพร้อมของบุคลากรและการจัดการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก ยกเว้นเรื่องการเข้าถึงหมู่บ้านมีความพอใจในระดับปานกลาง นอกจากนี้พบว่า สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการรายได้จากการท่องเที่ยวมายังชีพ มากกว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นอยู่ยังไม่ใช่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ผู้นำขาดทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยว ส่งผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยน และขาดการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป ดังนั้นด้านรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในอนาคต มีความเห็นว่า องค์กรจะต้องเป็นเอกเทศ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน ที่สำคัญต้องมีฝ่ายพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น และฝ่ายพัฒนาบุคลากร โดยดึงเยาวชนของหมู่บ้านมีส่วนร่วมมากขึ้น ผู้นำและคณะกรรมการจะต้องมีความเข้มแข็ง มีการจัดการด้านการเงินและบัญชีอย่างรอบคอบ โปร่งใส รวมทั้งรูปแบบการนำเที่ยวที่แสดงถึงลักษณะเด่นทางด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

สาคริน บุญพิทักษ์ (บทคัดย่อ : 2546) ศึกษา กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาบทบาทประชาชนท้องถิ่นและบทบาทชุมชนในการรื้อกิจกรรมท่องเที่ยว และศึกษาผลกระทบต่อชุมชนด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเรียนรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า ชาวบ้านแม่กำปองมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนทุกขั้นตอน ทั้งการมีส่วนร่วมโดยตรงและทางอ้อม โดยกลุ่มผู้นำชุมชนจะมีบทบาทการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มชาวบ้าน สืบเนื่องจากหลายปัจจัย ที่สำคัญ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจ บทบาททาง

สังคม การศึกษา ประสบการณ์ส่วนตัว ช่องทางการมีส่วนร่วม และผลประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม หลังจากการจัดการท่องเที่ยวยังไม่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตเนื่องจากแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นฐานของชุมชน ประกอบการตลาดยังแคบ ส่วนในเรื่องของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน และผลการเปลี่ยนแปลงชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของชุมชน

วชิรญาณ วีระประพันธ์ (บทคัดย่อ : 2551) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ในเรื่องของบริบททางด้านป่าไม้ในการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี วิเคราะห์องค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาประโยชน์ที่ชุมชนรอบข้างจะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี กรณีศึกษาได้แก่ 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี เจ้าหน้าที่ป่าไม้ นักท่องเที่ยว และประชากรผู้เกี่ยวข้อง พบว่าบริบททางด้านทรัพยากรป่าไม้ เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ซึ่งเคยถูกบุกรุกจากชาวบ้านเพื่อทำการเกษตรกรรมและหาของป่าเพื่ออุปโภค บริโภค และค้าขาย ปัจจุบันพื้นที่ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงาม มีชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี คือ หมู่บ้านตองกายเหนือ มีประชากรทั้งสิ้น 210 ครัวเรือน เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีได้จัดการการท่องเที่ยวออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) กิจกรรม (Activities) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พัก (Accommodation) และการเข้าถึง (Accessibility) และชุมชนบ้านตองกายเหนือได้รับประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อสรุป การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มาใช้เป็นฐานในการจัดการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน และมีการผสมผสานการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคมและการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ เป็นรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการในรูปแบบดังกล่าว นอกจากจะให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นแล้ว ยังช่วยให้มีการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากร นำ

ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่มาใช้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

เหนืออื่นใด การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยฐานทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นกระบวนการพัฒนาที่คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน นำไปสู่เวทีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเวทีเชื่อมประสานความเข้าใจระหว่างคนต่างพื้นที่ต่างวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความชื่นชมซึ่งกันและกันและร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ ได้เกิดขึ้นจากปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงของชุมชนร่วมฟ้าไทย จึงได้ออกแบบกระบวนการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากท้องถิ่น โดยมีการวางแผนและออกแบบกระบวนการวิจัยไว้ ดังนี้

วิธีการดำเนินงาน

ระยะเวลาดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ระยะ (ระยะที่ 1) 6 เดือน

ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุนเดิมของพื้นที่ชุมชน ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ประวัติศาสตร์ชุมชน
- ทบทวนระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเดิมที่ดำเนินกันอยู่
- ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการจัดระบบการท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านพัก ร้านอาหาร รถบริการ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นักแสดงเด็กเยาวชน
- เก็บข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนที่ดำเนินกันอยู่มีสภาพเป็นอย่างไร
- ข้อมูลนักท่องเที่ยว / กลุ่มนักท่องเที่ยว/ การทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยว/ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

การดำเนินงานระยะที่ 1

1. การรวบรวมและศึกษาข้อมูลพื้นที่ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น
2. การรวบรวมศึกษาข้อมูลพื้นที่และจัดสำรวจทัศนียภาพนักท่องเที่ยว
3. การทบทวนระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา
4. การวิเคราะห์ข้อมูลร่วม เพื่อวางแผน และจัดระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่
5. กิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านที่เป็นผู้ประกอบการในพื้นที่ บ้านร่วมฟ้าไทย-ภูชี้ฟ้า
6. พัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ/มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
7. สรุปแนวทางที่เป็นรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วม

กระบวนการดำเนินงานของโครงการวิจัยตามที่ทีมวิจัยได้กำหนดไว้ในแผนงานนั้น มีการดำเนินงานทั้งตามแผนและนอกเหนือจากที่ได้กำหนดในแผนงาน เพื่อตอบโจทย์ของโครงการวิจัย โดยสามารถให้รายละเอียดตามกิจกรรมได้ ดังนี้

1. เวทีทำความเข้าใจและชี้แจงโครงการวิจัยร่วมกัน

วันที่ 20 เมษายน 2552

ณ ศูนย์บริการการท่องเที่ยว อบต.ดักเต่า บ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยชุมชน และที่ปรึกษาในแผนการดำเนินงานระยะที่ 1 ของโครงการวิจัย

วิธีการ

จัดประชุมทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชนเพื่อทำความเข้าใจและวางแผนการดำเนินงานระยะที่ 1

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประธานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก และทีมวิจัยชุมชน ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
2. เตรียมสถานที่ และ อาหาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. เตรียมเอกสารประกอบการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ
4. ดำเนินการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
5. บันทึกการประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมวันนี้เป็นการประชุมเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจโครงการวิจัยในภาพรวม ภายหลังที่ได้รับการอนุมัติจาก สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นแล้ว โดยมีการอธิบายเป้าหมายของโครงการวิจัย ว่าโครงการวิจัยนี้มีความตั้งใจที่จะพัฒนา ปรับปรุง จัดระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ร่มฟ้าไทยใหม่ เพื่อให้การจัดการเป็นระบบมากขึ้น และได้ชี้แจงแผนการดำเนินงานของโครงการวิจัย โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบภายในโครงการร่วมกัน ดังนี้

- นายทวีชัย แซ่ลี ทำหน้าที่ นำการพูดคุยในการประชุมแต่ละครั้ง
- นายชาญชัย จรูญสกุลวงศ์ ทำหน้าที่ เป็นผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ

• นายอำนวย ปุระตา	ทำหน้าที่ ฝ่ายรวบรวมข้อมูล
• นายดุสิต กำใจ	ทำหน้าที่ ฝ่ายรวบรวมข้อมูล
• นางพรพรรณ ชื่นใจ	ทำหน้าที่ เลขาโครงการวิจัย และจัดบันทึก
• นายวรรณจักร วรรณะ	ทำหน้าที่ ประสานงานและการเงิน บัญชี

หลังจากปิดประชุมมีการพูดคุยภาพรวมของการประชุม โดยชาวบ้านและทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยร่วมมีความเข้าใจโครงการวิจัยในภาพรวมตรงกัน และพร้อมที่จะดำเนินงานตามแผนงานที่ได้รับมอบหมาย

2. เวทีเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูล

วันที่ 27 – 28 เมษายน 2552

ณ ธรรมชาติรีสอร์ท อ.เมือง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

เข้าร่วมการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมนักวิจัยในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

วิธีการ

ตัวแทนนักวิจัย 5 คน ได้แก่ นายทวีชัย แซ่ลี, นายอำนวย ปุระตา, นายดุสิต กำใจ, นางพรพรรณ ชื่นใจ และ นายวรรณจักร วรรณะ เดินทางเข้าร่วมการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมนักวิจัยในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ของสถาบันการทอเทียวกโดยชุมชน เมื่อวันที่ 27 – 28 เมษายน 2553 ณ ธรรมชาติรีสอร์ท อ.เมือง จ.เชียงราย

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประธานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก และทีมวิจัยชุมชน ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
2. คัดเลือกตัวแทนทีมวิจัยในการเข้าร่วมประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. บันทึกการเข้าร่วมประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

การเข้าร่วมอบรมในครั้งนี้ทำให้ทีมวิจัยได้เข้าใจกระบวนการ และวิธีการในการเก็บข้อมูลมากขึ้นที่ไม่ต้องใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว มีการออกแบบตารางเก็บข้อมูล การ

กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ตลอดจนการจัดบันทึก รวมทั้งยังได้มีการทำความเข้าใจเรื่องการจัดทำเอกสารการเงินตามหลักการของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3. ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน

วันที่ 10 มิถุนายน 2552

ณ ชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

เพื่อทบทวนข้อมูล บ้านพัก/ราคา/ผู้ประกอบการ/ร้านค้า/รถบริการนักท่องเที่ยว/ไกด์/นักแสดง

วิธีการ

1. การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนในครั้งนี้ เป็นการสัมภาษณ์ผู้รู้ทั้งที่อยู่ในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง มีการสอบถามที่มาที่ไปของการตั้งชุมชนร่มฟ้าไทย ตลอดจนถึงประวัติศาสตร์การสู้รบ โดยทีมวิจัยหลัก 6 คน ได้ตั้งวงสัมภาษณ์ โดยมีการแบ่งหน้าที่กันตั้งคำถามและจดบันทึก และคนพิมพ์
2. ศึกษาจากเอกสาร

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประธานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยชุมชน และ ผู้รู้ ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
2. เตรียมสถานที่ และ อาหาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
4. บันทึกการสัมภาษณ์และจากการศึกษาจากเอกสาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้แล้วพบว่าชุมชนแห่งนี้มีประวัติศาสตร์การต่อสู้กันมายาวนาน ก่อนที่รัฐบาลจะจัดสรรที่ดินทำกินให้ในบริเวณนี้และเมื่อก่อนพื้นที่นี้ยังถูกเรียกเป็นพื้นที่สีแดง ที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายในแนวเขตชายแดนของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน แต่เมื่อมีบรรพบุรุษมาตั้งรกรากที่นี่ เพื่อขยายพื้นที่ทำกินทางการเกษตรทำให้เกิดชุมชนร่มฟ้าไทยแห่งนี้ขึ้นมา (รายละเอียดอ่านได้จากรายงานบทที่ 4 ผลการวิจัย)

4. กิจกรรมสำรวจพื้นที่ เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่

การสำรวจพื้นที่ เส้นทางท่องเที่ยวมีการดำเนินงานทั้งหมด 4 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 21 มิถุนายน 2552

ครั้งที่ 2 วันที่ 7 กรกฎาคม 2552

ครั้งที่ 3 วันที่ 19 กรกฎาคม 2552

ครั้งที่ 4 วันที่ 10 สิงหาคม 2552

ณ ชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจพื้นที่ เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในพื้นที่ชุมชนร่มฟ้าไทย จ. เชียงราย

วิธีการ

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
2. สำรวจพื้นที่ ซึ่งการสำรวจในแต่ละครั้ง จะมีการวางแผนเพื่อกำหนดเส้นทางว่าจะไปทางไหน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ โดยมีผู้นำทาง ผู้ให้ข้อมูล ผู้บันทึก ถ่ายรูป ประสานงาน และเตรียมอาหารไปกินระหว่างเดินทาง โดยในแต่ละครั้งจะไปในพื้นที่ต่างกันและจำนวนคนที่ต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 21 มิถุนายน 2552

เส้นทางจากหลังพระพุทธรูป ถ้ำสองแผ่นดิน เดินทางจำนวน 20 คน

ครั้งที่ 2 วันที่ 7 กรกฎาคม 2552

เส้นทางผาผึ้ง ผ่านถ้ำ เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและสมุนไพร เดินทางจำนวน

13 คน

ครั้งที่ 3 วันที่ 19 กรกฎาคม 2552

เส้นทางถ้ำสองแผ่นดิน เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากครั้งที่ 1 โดยมีคนนอกชุมชนมานำทาง

และให้ข้อมูลเพิ่มเติม เดินทางจำนวน 8 คน

ครั้งที่ 4 วันที่ 10 สิงหาคม 2552

เส้นทางผาผึ้ง ถ้ำ น้ำตก จุดประวัติศาสตร์การสู้รบ เดินทางจำนวน 30 คน

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประสานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยชุมชน และ ผู้รู้ ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
2. ศึกษาเส้นทาง ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

3. เตรียมอาหาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
4. บันทึกข้อมูลจากการสำรวจและจากการศึกษาเอกสาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ เป็นความตั้งใจของทีมวิจัยที่เก็บข้อมูลศักยภาพพื้นที่ทางธรรมชาติเพื่อนำมากำหนดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ สืบเนื่องมาจากชุมชนร่มฟ้าไทยชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมที่ปัก และร้านอาหารเป็นหลัก นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจึงได้แค่มาแวะพักและไปต่อที่ภูชี้ฟ้า แต่กลับไม่เคยได้สัมผัสแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเลย ทีมวิจัยคิดว่าน่าจะมีการสร้างกิจกรรมใหม่ๆให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้รู้จักชุมชนร่มฟ้าไทยมากขึ้นกว่าเดิม จึงได้ทำการสำรวจเส้นทางเดินป่าที่คาดว่าจะมีความเป็นไปได้ในการเปิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ๆ จากการสำรวจทั้ง 4 ครั้งพบว่า เส้นทางที่น่าสนใจเปิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ น่าจะเป็นเส้นทางผาผึ้ง(รายละเอียดอ่านได้จากบทที่ 4 ผลการวิจัย)

5. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว

ดำเนินการตั้งแต่เดือน กันยายน 2552 ถึง กุมภาพันธ์ 2553

ณ ชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำจำนวนสถิติของนักท่องเที่ยว
2. เพื่อวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยว

วิธีการ

1. จัดทำข้อมูลลงทะเบียนของนักท่องเที่ยว/ต่อวัน
2. ออกแบบฟอร์มใบลงทะเบียน/แบบสอบถาม

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. นำแบบสอบถามที่ออกแบบไว้นำไปวางไว้ที่รีสอร์ทที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้เจ้าของรีสอร์ทหรือเกสเฮาส์เป็นผู้เก็บข้อมูลโดยให้นักท่องเที่ยวที่มาพักกรอกข้อมูลในแบบสอบถามนั้นๆ ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
2. บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. ประมวลผลข้อมูลนักท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

การเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวเป็นการศึกษาความสนใจ ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้นำข้อมูลนั้นมาประกอบการวิเคราะห์หาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ร่มฟ้าไทยอย่างเป็นระบบมากขึ้น (ดูแบบฟอร์มแบบสอบถามได้ในภาคผนวก)

6. เวทีประชุม สรุปบทเรียนระบบการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

วันที่ 10 กันยายน 2552

ณ ศาลาประชุมหมู่บ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

เพื่อทบทวนรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมชุมชนกับชาวบ้านที่ผู้ประกอบการในพื้นที่

วิธีการ

จัดประชุมทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยร่วม และผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย เพื่อประชุมสรุปบทเรียนการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาจัดโดยชักชวนทีมวิจัยและคนในชุมชนผู้ประกอบการที่พัก ร้านค้า ร้านอาหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพูดคุย สะท้อนปัญหาและทบทวนวิธีการจัดการในแต่ละด้านที่ผ่านมาว่าจัดการอย่างไร และผลที่เกิดขึ้น รวมทั้งปัญหาในการจัดการที่ผ่านมา โดยเป็นการประชุมใหญ่ทั้งชุมชน

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประธานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยชุมชน ที่ปรึกษา ผู้ประกอบการในพื้นที่และผู้เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
2. เตรียมสถานที่ และ อาหาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. เตรียมเอกสารประกอบการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ
4. ดำเนินการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
5. บันทึกการประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

จากการประชุมพบว่า ในพื้นที่ร่มฟ้าไทยมีการแบ่งกลุ่ม ประเภทของงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังนี้ กลุ่มบ้านพัก กลุ่มร้านค้า ร้านอาหาร การบริการข้อมูล มัคคุเทศก์น้อย นักแสดงเด็ก ๆ ที่เป็นคนม้ง การจัดการลานกางเต็นท์ และการจัดการห้องน้ำ พบว่าที่ผ่านมา

ทั้งหมดมีการจัดการที่ต่างคนต่างทำ มีการแก่งแย่งลูกค้า ตัดราคา เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมาอีกมาก และทีมวิจัยสะท้อนว่าจากปัญหาที่พวกเขาน่าจะมีการจัดระบบกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ใหม่ โดยวิธีการและแนวทางที่แตกต่างกันแต่จะเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

7. เวทีประชุมสร้างความเข้าใจและหาแนวทางการทำงานร่วมกับหน่วยงาน

วันที่ 17 พฤศจิกายน 2552

ณ ศูนย์บริการการท่องเที่ยว อบต.ดักเต่า บ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

เพื่อทบทวนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนที่ผ่านมา กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

วิธีการ

จัดประชุมใหญ่โดยมีทีมวิจัย คนในชุมชน และเชิญตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ (ในจังหวัดเชียงราย) เข้าร่วมการประชุม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกับหน่วยงานและถามความคิดเห็นทางแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ ร่มฟ้าไทย โดยที่ทีมวิจัยมีการจัดแบ่งบทบาทหน้าที่กันตามที่ได้แบ่งกันไว้ ตั้งแต่ประสานงาน ผู้เข้าร่วมประชุม เตรียมสถานที่ อาหารและดำเนินการประชุม ตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ร่วมกัน

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประสานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยชุมชน ที่ปรึกษา คนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และนอกพื้นที่ ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
2. เตรียมสถานที่ และ อาหาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. เตรียมเอกสารประกอบการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ
4. ดำเนินการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
5. บันทึกการประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

จากการประชุมมีหน่วยงานให้ความสำคัญจำนวนมาก และมีหลากหลายความคิดเห็นที่น่าสนใจ หลายหน่วยงานเห็นปัญหาในพื้นที่ ผลกระทบจากการพัฒนาที่มองเชิงรายได้มากกว่า และมีการพัฒนาภูชี้ฟ้าไปในแบบ Mass tourism มากเกินไป ทำให้เกิดปัญหา ผลกระทบที่

ตามมาหลากหลายด้าน และต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากพื้นที่ รวมทั้งจัดระบบการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาต่างๆ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

8. เวทีค้นหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของบ้านร่มฟ้าไทย

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2553

ณ ศาลาประชุมหมู่บ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

เพื่อสรุปบทเรียนจากการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา และหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ภูชี้ฟ้า

วิธีการ

การจัดประชุมเพื่อค้นหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของบ้านร่มฟ้าไทย เป็นการจัดการประชุมร่วมกันระหว่างทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยร่วมรวมทั้งที่ปรึกษา เพื่อสรุปบทเรียนจากการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาและหาแนวทางการจัดการใหม่ให้เป็นระบบมากขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาได้ โดยที่ทีมวิจัยมีการจัดแบ่งบทบาทหน้าที่กันตามที่ได้แบ่งกันไว้ ตั้งแต่ประสานงานผู้เข้าร่วมประชุม เตรียมสถานที่ อาหารและดำเนินการประชุม ตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ร่วมกัน

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประสานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยชุมชน ที่ปรึกษา และคนในชุมชน ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
2. เตรียมสถานที่ และ อาหาร ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. เตรียมเอกสารประกอบการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ
4. ดำเนินการประชุม ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
5. บันทึกการประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

การจัดเวทีค้นหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย เป็นความพยายามที่จะสรุปบทเรียนจากการจัดการที่ผ่านมา ทั้งการดำเนินงานที่ไม่เป็นระบบ และปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา เพื่อนำมากำหนดทิศทางใหม่เพื่อที่จะทดลองปฏิบัติแนวทางและทิศทางในการจัดระบบใหม่ในครั้งนี้

9. เข้าร่วมเวที ริมระเบียงงานวิจัย : ความรู้สู่ความเข้าใจครั้งที่ 12

วันที่ 15 – 17 พฤษภาคม 2552

ณ ธรรมชาติ รีสอร์ท ต.ดอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินงานวิจัย
2. เพื่อพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้สร้างเครือข่าย "ชุมชนวิจัยท่องเที่ยว"
3. เพื่อสร้างพลังและความสุขการทำงานร่วมกันตามยุทธศาสตร์ของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ

วิธีการ

ตัวแทนนักวิจัย 3 คน ได้แก่ นายทวีชัย แซ่ลี, นางพรพรรณ ชื่นใจ และ นายวรรณจักร วรรณะ เดินทางเข้าร่วมเวที ริมระเบียงงานวิจัย : ความรู้สู่ความเข้าใจ ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 15- 17 พฤษภาคม 2552 ณ ธรรมชาติรีสอร์ท ต.ดอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย ซึ่งจัดโดยสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อทำกิจกรรม เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การสร้างการมีส่วนร่วมในกลุ่มทีมวิจัย และเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประธานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก และทีมวิจัยชุมชน ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
2. คัดเลือกตัวแทนทีมวิจัยในการเข้าร่วมประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. บันทึกการเข้าร่วมประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ริมระเบียงงานวิจัย : ความรู้สู่ความเข้าใจ ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 15 – 17 พฤษภาคม 2552 ณ ธรรมชาติ รีสอร์ท ต.ดอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย ที่ผ่านมา ชุมชนเครือข่ายฯ ได้สร้างพลังและความสุขการทำงานร่วมกันตามยุทธศาสตร์ของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ ซึ่งได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือขึ้น รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงสร้าง ภารกิจ และกลุ่มสมาชิกเครือข่ายเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนตามแผนงานกลไกการทำงานของ "ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ"

10. เข้าร่วมเวที ริมสระเบี่ยงงานวิจัย : ความรู้สู่ความเข้าใจครั้งที่ 13

วันที่ 19 - 21 พฤศจิกายน 2552

ณ ศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ล้านนา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินงานวิจัย
2. เพื่อพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้สร้างเครือข่าย "ชุมชนวิจัยท่องเที่ยว"
3. เพื่อร่วมรับฟังการนำเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินงานแผนงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ
4. เพื่อร่วมรับฟังการนำเสนอแผนแม่บท เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว

วิธีการ

ตัวแทนนักวิจัย 3 คน ได้แก่ นายทวีชัย แซ่ลี, นางพรพรรณ ชื่นใจ และ นายวิเศษ ชาญชัยพิทักษ์สิน เดินทางเข้าร่วมเวที ริมสระเบี่ยงงานวิจัย : ความรู้สู่ความเข้าใจ ครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 19 - 21 พฤศจิกายน 2552 ณ ศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ล้านนา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ ซึ่งจัดโดยสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การแบ่งบทบาทหน้าที่

1. ประธานผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทีมวิจัยหลัก และทีมวิจัยชุมชน ผู้รับผิดชอบ พี่เลี้ยงโครงการ และทีมวิจัย
2. คัดเลือกตัวแทนทีมวิจัยในการเข้าร่วมประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย
3. บันทึกการเข้าร่วมประชุม ผู้รับผิดชอบ ทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมเวทีริมสระเบี่ยงงานวิจัย : ความรู้สู่ความเข้าใจครั้งที่ 13 "รูปแบบองค์กรที่เหมาะสม...เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคเหนือ" ขึ้น ในวันที่ 19 - 21 พฤศจิกายน 2552 ณ ศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ล้านนา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ เพื่อเป็นการดำเนินงาน ในด้านต่างๆ ของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ รายงานความก้าวหน้ากลุ่มเครือข่ายจังหวัดต่างๆ การประมวลสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และที่สำคัญอย่างยิ่งเพื่อนำเสนอแผนแม่บทเครือข่ายการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคเหนือและศึกษาหารูปแบบองค์กรที่เหมาะสมสำหรับเครือข่ายการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคเหนือ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การดำเนินงานโครงการวิจัยเรื่อง สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า อ.เทิง จ.เชียงราย มีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ต.ดงเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย โดยแบ่งงานออกเป็น 2 ระยะ ในระยะที่ 1 เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาข้อมูลศักยภาพและข้อมูลชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า และระยะที่ 2 เป็นการนำแนวทางที่ได้มาทดลองปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่การสร้างระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ต.ดงเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการดำเนินงาน (ระยะที่ 1)

1. เพื่อศึกษารวบรวมฐานข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า
2. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทยในการทำงานอย่างมีส่วนร่วม

จากผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยพบว่า ทีมวิจัยสามารถประมวลสรุปเพื่อนำเสนอข้อมูลได้โดยรายงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ได้ ดังนี้

4.1 องค์ความรู้และฐานข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านร่มฟ้าไทย

หากกล่าวถึง “ภูชี้ฟ้า” สำหรับนักเดินทางแล้ว หลายคนคงได้มีโอกาสมาชื่นชมทัศนียภาพ ทะเลหมอก พระอาทิตย์ขึ้นยามเช้า อาบลม ห่มหนาว นั่งชมดาวยามค่ำคืน ถ้าบางคนยังไม่ได้มาเยือน หรืออยากสัมผัสบรรยากาศและความเป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตวัฒนธรรมชนเผ่าของพี่น้องชาวเขา ควรให้รางวัลแก่ชีวิตตนเองบ้าง

ภูชี้ฟ้า เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,628 เมตร อยู่ระหว่างรอยตะเข็บของเส้นแบ่งพรมแดนของประเทศไทย และบ้านเชียงตอง แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บนเทือกเขา

ผานมน ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างให้ชื่อของภูชี้ฟ้าตามก้อนหิน ขนาดมหึมา ทรงเหลี่ยม แหลมปลายยอด ชี้ขึ้นบนฟ้า ว่า “หลังคาแห่งสยาม” โดยมีเส้นทางที่สามารถขึ้นไปยังจุดชมวิวได้ 3 ทาง คือ

1. ทางหมู่บ้านร่มฟ้าไทย หมู่ที่ 24 ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ทางเดินรถเป็น ถนนลาดยาง ผ่านวนอุทยานภูชี้ฟ้า ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ถึงลานจอดรถ เดินเท้าต่ออีก ประมาณ 700 เมตร

2. ทางหมู่บ้านร่มฟ้าไทย ทางเดินเท้า จากหมู่บ้านขึ้นไประยะทางประมาณ 1,800 เมตร สำหรับคนวัยหนุ่มสาว และนักเดินทางธรรมชาติ

3. ทางหมู่บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ถนนคอนกรีต ถึงหน่วย จัดการต้นน้ำหาว-งาว 2042 แล้วเดินทางเท้าต่อไปอีกประมาณ 800 เมตร

จากจังหวัดเชียงราย สามารถเดินทางไปยังภูชี้ฟ้าซึ่งอยู่ห่างจากจังหวัดเชียงรายประมาณ 113 กิโลเมตร โดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที ตามเส้นทางหมายเลข 1021 (เชียงราย-อำเภอเทิง) ถึงอำเภอเทิง ระยะทาง 64 กิโลเมตร เป็นทางลาดยาง จากอำเภอเทิง สามารถ เดินทางขึ้นไปยังภูชี้ฟ้า ได้ 3 เส้นทาง คือ

1. เส้นทางอำเภอเทิง-บ้านปางค่า โดยใช้เส้นทางหมายเลข 1021 และ 1155 ผ่านหมู่บ้าน ราษฎร์รักดี ถึงถนนสาย 1093 แยกไปทางขวา ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึงหมู่บ้านร่มฟ้า ไทย ถ้าแยกไปทางซ้าย ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ถึงบ้านร่มฟ้าทอง รวมระยะทางทั้งหมด 49 กิโลเมตร

2. เส้นทางอำเภอเทิง-ปางค่า โดยใช้เส้นทางหมายเลข 1021 และ 1155 ระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร เป็นทางลาดยาง จากบ้านปางค่าเลี้ยวขวาเข้าเส้นทางหมายเลข 1093 บ้านปางค่า-บ้าน ร่มฟ้าไทย(เล่าอู) -บ้านร่มฟ้าไทย ระยะทางประมาณ 21 กิโลเมตร รวมระยะทางทั้งหมด 43 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางทั้งหมด

3. เส้นทางอำเภอเทิง -บ้านสบง (กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา) บ้านฮวก โดยใช้เส้นทาง หมายเลข 1021 และรพช.หมายเลข 11022 ระยะทางประมาณ 49 กิโลเมตรและจากบ้านฮวก ถึง หมู่บ้านร่มฟ้าไทย(ภูชี้ฟ้า) ใช้เส้นทางหมายเลข 1093 ระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร เป็นทางลาด ยาง ขึ้นเขาและเลียบริมเขาตลอดจนถึงบ้านร่มฟ้าไทย รวมระยะทางประมาณ 85 กิโลเมตร

ภูชี้ฟ้า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีมนต์เสน่ห์ ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ต่างประเทศ เดินทางมาชื่นชมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปลายฤดูฝน ต้นฤดูหนาว ความโด่งดังและชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ น้อยคนนักจะรู้ซึ่งความความเป็นมาในอดีต โดย มีผลสืบเนื่องจากคำบอกเล่าของกลุ่มผู้นำชาวม้ง ได้นำข้อมูลให้แก่ทีมงานผู้สำรวจว่าในอดีต สถานที่

แห่งนี้เป็นสมรภูมิรบระหว่างรัฐบาลไทย กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท) เพื่อเป็นการ
 แย่งชิงมวลชนและพื้นที่ แต่เมื่อ พคท. ล้มสลายลง กลุ่มชาวเขาที่เคยเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
 (ผกค.) เดิมที่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงก็เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย จนกระทั่งปี พ.ศ.
 2532 ได้มีนายนิพนธ์ ชันธปราบ นายอำเภอเทิง และนายสมพร ใจเถิง กำนันตำบลดัดเต่า พวกเขามา
 สำรวจตามคำแนะนำของกลุ่มผู้นำชาวม้ง ทุกคนต่างเห็นว่า สถานที่แห่งนี้ หากได้รับการพัฒนา
 ปรับปรุงให้ดีขึ้น จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีศักยภาพสูงในอนาคตอย่างแน่นอน หลังจากนั้น
 นั้นจึงได้มีการแผ้วถางและปรับปรุงเส้นทาง ให้เป็นเส้นทางเดินเท้า ทางอำเภอเทิงได้ตั้งฐาน
 ปฏิบัติการ อส. ระวังเหตุ ที่บ้านร่มฟ้าไทย เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานแก่เจ้าหน้าที่คณะทำงานและ
 อำนวยความสะดวก ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว จากนั้นได้นำคณะสื่อมวลชนทั้งของท้องถิ่นและ
 ส่วนกลางเข้ามาทำข่าว วิทย์ ไทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ดึงดูด
 นักท่องเที่ยว ให้มาชื่นชมสัมผัสธรรมชาติที่ภูชี้ฟ้า

นอกจากนั้น ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี จะมีดอกเสี้ยว
 (ชงโคป่า) ออกดอกสีขาวอมชมพูบานสะพรั่งบริเวณภูชี้ฟ้า ทางอำเภอเทิง ซึ่งนำโดย นายนิพนธ์
 ชันธปราบ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงานในอำเภอเทิง กลุ่มผู้นำท้องถิ่นในตำบลดัดเต่า และ
 กลุ่มผู้นำชาวม้งได้ร่วมกันจัดงาน "ดอกเสี้ยวบาน ณ ภูชี้ฟ้า" ขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์
 พ.ศ.2534 โดยขอความร่วมมือจากนายช่างจรวบ สงวนแก้ว นายช่างโครงการสา ผู้รับผิดชอบการ
 ก่อสร้างเส้นทางสายบ้านฮวก-ผาตั้ง มาทำการปรับปรุงเส้นทางในบริเวณบ้านร่มฟ้าไทย และบริเวณ
 จัดงานเชิงภูชี้ฟ้า โดยได้รับความร่วมมือจากทางกลุ่มผู้นำชาวม้ง ได้จัดชุดการแสดงวัฒนธรรม
 ท้องถิ่น การละเล่น การแข่งขันกีฬาชาวเขา และการประกวดธิดาสายหมอก ซึ่งได้รับความสนใจ
 จากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี โดยมีคณะครูกลุ่มโรงเรียนดัดเต่าและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในตำบล
 เป็นผู้ควบคุมและจัดกิจกรรมดังกล่าว นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
 ซึ่งได้บรรจุเอาวันที่ 13- 15 กุมภาพันธ์ ของทุกปีว่าจะมีการจัดงาน "ดอกเสี้ยวบาน ณ ภูชี้ฟ้า" ลงใน
 ปฏิทินการท่องเที่ยว

เบื้องหลังความมั่งคั่งและมนต์เสน่ห์ของภูชี้ฟ้า มีอดีตประวัติการสู้รบอย่างรุนแรง ระหว่าง
 เจ้าหน้าที่ของรัฐกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ที่ต้องการเปลี่ยนการปกครองจากระบอบ
 ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นระบอบคอมมิวนิสต์ จึงเกิดการสูญเสียทั้งชีวิต
 และทรัพย์สิน และได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก บทเรียนความเจ็บปวดชอนเร้นอยู่ แม้ว่าหลายคน
 จะไม่อยากรำลึกขึ้น หากว่าสิ่งที่ตามมาจะเพิ่มขึ้น ทรมานจิตใจ จากการสูญเสียแต่สำหรับที่นี่เวลานี้

สมควรที่จะต้องทบทวนเพื่อให้อนุชนคนรุ่นหลัง นักเดินทางและผู้แสวงหาแนวร่วมพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนในจังหวัดเชียงราย พะเยาและน่าน

ในปี พ.ศ.2500 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ได้ขยายพื้นที่ก่อการร้ายเข้ามาใน จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน เพื่อส่งผู้ปฏิบัติงานปลุกระดมจัดตั้งมวลชนและทำหน้าที่เผยแพร่ ลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 เขตงาน คือ

1. เขตงาน 52 ครอบคลุมพื้นที่ ดอยหลวง เขตติดต่อกับ อ.เชียงของ อ.เวียงชัย อ.แม่จัน และ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

2. เขตงาน 7 ครอบคลุมดอยผาจิ และลำน้ำสาว อยู่ในเขตรอยต่อของ อ.ปง อ.เชียงม่วน จ. พะเยา และ อ.บ้านหลวง อ.ท่าวังผา จ.น่าน

3. เขตงาน 8 ครอบคลุมพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น อยู่ในเขต อ.เชียงของ อ.เทิง จ.เชียงราย

4. เขตงาน 9 ครอบคลุมพื้นที่ ดอยน้ำสา ดอยภูลังกา อยู่ในเขต อ.เชียงคำ อ.ปง จ.พะเยา

ในพื้นที่ของการปลุกระดมได้มีการโฆษณาชวนเชื่อในนโยบาย เนื้อหา และแนวทางของลัทธิ คอมมิวนิสต์ ให้ปลดปล่อยประชาชน โดยให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่มีการกดขี่ข่มเหง และมีเครื่องสาธารณูปโภคเหมือนกับคนในเมือง ไม่มีการแยกชนชั้น ทุกคนต้องได้รับความเท่าเทียม กันในด้าน การศึกษา การพยาบาล และการเข้ารับราชการ ไม่มีการแยกชนชั้นระหว่างชนเผ่ากับคน พื้นราบ ซึ่งถือได้ว่าเป็นนโยบายขั้นที่ 1 (ขั้นพื้นฐาน) ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานประสบผลสำเร็จ เพราะทุกคนเห็นข้อแตกต่างระหว่างชนเผ่ากับคนในเมือง สามารถปฏิบัติขั้นที่ 2 ได้โดยยึดถือว่า คนที่จะได้รับสิทธิเสรีภาพเสมอภาคกันต้องได้มาจากการต่อสู้ด้วยอาวุธโค่นล้มรัฐบาล ในขณะนั้นขับไล่ อเมริกาออกจากประเทศไทย และจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ซึ่งเป็นรัฐบาลของประชาชน

ในปี พ.ศ. 2507 สมาชิก พคท. สามารถขยายเขตงานได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง พคท. เปิดจากการต่อสู้ด้วยอาวุธกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในภาคเหนือครั้งแรกที่บ้านน้ำป่าน ตำบลนาไร่หลวง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2510 ซึ่งถือว่าเป็น "วันเสียงปืนแตก" การ ต่อสู้รุนแรงขึ้นเป็นลำดับ

การต่อสู้ระหว่าง พคท. และเจ้าหน้าที่ของรัฐครั้งแรกในจังหวัดเชียงรายที่บ้านห้วยชมพู ตำบลยางฮอม อำเภอเทิง (ในขณะนั้น) เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 ซึ่งเกิดการปะทะกันในเขต พื้นที่ดอยยาว โดยมีสาเหตุมาจากกลุ่มผู้นำท้องถิ่นกดขี่ข่มเหงชาวเขาและมาเรียกเก็บภาษีที่ไร้ ข้ำซ้อนปีละ 2-3 ครั้ง สร้างความไม่พอใจแก่ชาวเขาเหล่านั้น และช่วงนั้น พคท. ได้มีการเคลื่อนไหว ปลุกระดมชาวบ้านทุกหมู่บ้านพร้อมที่จะสู้ด้วยอาวุธและชูว่า จะจับชาวบ้านฆ่าทั้งหมด จึงได้เกิดการ ต่อสู้กันด้วยอาวุธ(พคท. สนับสนุน) ต่อมาเจ้าหน้าที่ของรัฐพร้อมด้วยกำลังทหารเข้ายิงถล่มปะทะกัน

และเผาหมู่บ้าน โดยใช้นโยบาย ปล้นเรียบ ฆ่าเรียบ เผาเรียบ ทำให้ชาวบ้านพากันอพยพหลบหนีไปบางส่วนได้เป็นตัวแทนไปเรียนการเมือง การทหาร โดยได้รับการสนับสนุนจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จีน และเวียดนาม แล้วกลับมาปฏิบัติงาน เพื่อยึดฐานที่มั่นในพื้นที่ ดอยยาว-ดอยผาหม่นจึงเกิดการปะทะกันและเกิดการสูญเสียตลอดมา

วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2517 ได้จัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจกองพลที่ 4 ให้มีภารกิจป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา โดยยึดการเมืองนำการทหาร

วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2522 ได้จัดตั้งกองอำนวยการผสมพลเรือนตำรวจ ทหาร (พตท. 2324) ขึ้นแทนหน่วยงานเฉพาะกิจ กองพลที่ 4 เพื่อรับผิดชอบป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยรวมพลังเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งพลเรือน ตำรวจ และทหาร เข้าปฏิบัติร่วมกันอย่างมีเอกภาพ

วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2524 พตท. ได้แปรสภาพเป็น พตท.31 โดยปฏิบัติตามนโยบายตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 66/23 ลงวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2523 และนโยบายตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 65/24 และดำเนินการรุกทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในปีนี้ พัน ร.473 ภายใต้การนำของ พันโทวิโรจน์ ทองมิตร ผู้บังคับกองพัน ซึ่งจัดกำลังจากกองพันทหารราบที่ 3 กรมผสมที่ 7 ได้ส่งกำลังเข้าปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์(ผกค.) ในพื้นที่ดอยยาว-ดอยผาหม่น หลายยุทธการด้วยกัน จนกระทั่งยุทธการที่สำคัญ คือ ยุทธการเกรียงไกร (วีรกรรมเนิน 1188) บนพญาพิภักดิ์ จนกระทั่งผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เข้ามาปรับตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เป็นจำนวนมาก จากการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปรบไปปลิวชี้แจงข้อเท็จจริง โดยใช้เครื่องบินติดตั้งเครื่องกระจายเสียงประกาศทำความเข้าใจกับชาวเขา นอกจากนั้นอดีตผู้นำนักศึกษาที่เคยร่วมขบวนการและปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เข้ามาปรับตัวได้เชิญชวนขอให้มอบตัวกับทางราชการ เพราะว่ในขณะนั้นรัฐบาลได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าอดีต ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่ม ผกค. ที่อยู่ในป่าเหมือนกับถูกตัดขาดจากโลกภายนอกเพราะไม่สามารถติดต่อกับเขตงานอื่นได้ ในที่สุดสงครามที่ต่อสู้กันด้วยอาวุธได้ยุติลง และเปลี่ยนแปลงมาเป็นพัฒนาพื้นที่แทนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา

ในห้วงของการต่อสู้กับ ผกค. ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการก่อสร้างถนนสายมรณะ(เส้นทางสายยุทธศาสตร์สาย 1155)สายป่าบาง-ปางค่า ได้เกิดการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกับ ผกค. รุนแรงมาก เกิดการสูญเสียชีวิต เครื่องจักรกลและทรัพย์สิน เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ ผู้กองทนายท คล่องตรวจโรค ตำแหน่งหน้าที่ ผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 3 กรมผสมที่ 7 เสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่ผู้บังคับกองร้อยทหารราบที่ 273 กองพันยุทธวิธีที่ 2

หน่วยรบเฉพาะกิจ กองพลที่ 4 ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญและเสียสละอย่างสูงสุด เพราะมีการสูญเสียชีวิตพร้อมกันถึง 2 ท่าน บริเวณฐานห้วยเมียง ในวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2522 เวลาประมาณ 15.50 น.

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2527 พตท.31 ได้ลดกำลังและแปรสภาพเป็นชุดควบคุมที่ 31 (ชค.31) ได้ปฏิบัติการพัฒนาเพื่อความมั่นคง และเสริมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดน จนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2531 จึงได้ยกเลิกการจัดตั้งหน่วยลง

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2531 โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานภายหลังการยกเลิก ชค.31 ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเนื่องจากเขตงานการก่อการร้ายเดิม และมีการเคลื่อนไหวของกำลังทหารสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(ทปล.) บริเวณชายแดนและบางครั้งก็ล่องล้าเข้าเขตแดนไทย โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาได้ปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2532 มีพื้นที่รับผิดชอบ อ.เทิง อ.เวียงแก่น อ.ขุนตาล จังหวัดเชียงราย และ อ.ปง อ.เชียงคำ จังหวัดพะเยา

โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านตามแนวชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 หมู่บ้าน และพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในหมู่บ้านที่มีปัญหาด้านความมั่นคง ในชุมชนเดิมของจังหวัดเชียงรายและจังหวัดพะเยา จำนวน 16 หมู่บ้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2535 แทนโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนา การดำเนินงานของโครงการมีปัญหาและอุปสรรค อันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ

การไม่เข้าใจการดำเนินงานของส่วนราชการบางหน่วย เป็นผลทำให้เกิดการจัดสรรงบประมาณล่าช้าจึงทำให้แผนงานไม่สำเร็จตามที่กำหนด กองทัพบกที่ 3 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาคที่ 3 จึงได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี และขยายระยะเวลาการดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนาความมั่นคงต่อไปอีก 2 ปี คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536-2537 และเข้าสู่ระบบการพัฒนาปกติโดยไม่มีการขยายเวลาอีก และได้โอนมอบพื้นที่ให้อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายปกครอง เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2537

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2537 ศูนย์อำนวยการประสานงานโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ(ศอปป.โครงการ พมพ.ดอยยาวฯ) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นต่อจากโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง พื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ โดยมีภารกิจ ในการอำนวยการประสานงานกับหน่วยงานราชการในพื้นที่

4.1.2 สภาพพื้นที่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ภูชี้ฟ้าแต่เดิมชื่อ “ผาชี้ฟ้า” เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ติดชายพรมมีทางขึ้นที่จะสามารถไปชมทัศนียภาพได้ 2 ทาง คือ ขึ้นทางบ้านร่มฟ้าไทย ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จ.เชียงราย และขึ้นทางหมู่บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ในอดีตสถานที่แห่งนี้เป็นสมรภูมิรบ ระหว่างรัฐบาลไทยกับ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. 2532 คณะนายอำเภอเทิงพร้อมด้วยผู้นำท้องถิ่นของตำบลตับเต่า และสื่อมวลชนได้ร่วมกันเดินสำรวจตามคำแนะนำของผู้นำชาวเขา เมื่อคณะสำรวจได้มาสัมผัสด้วยตัวเองก็คิดว่าสถานที่แห่งนี้หากได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว น่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีศักยภาพสูงในอนาคต

ในปี พ.ศ. 2533 ได้จัดงานดอกเสี้ยวบานเป็นครั้งแรก จนกระทั่งถึงช่วงปี พ.ศ. 2534 หน่วยงานทหารได้เข้ามาจัดตั้งเป็นหมู่บ้านป้องกันชายแดน และได้สร้างชุมชนเป็นหมู่บ้านครั้งแรกจำนวน 50 หลังคาเรือน โดยจัดให้ชาวบ้านที่เป็นทหารผ่านศึก พี่น้องชนเผ่าม้งชาวบ้านที่ทำการเกษตรโดยตรง ขึ้นมาอยู่อาศัย

และจากนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 - 2536 พื้นที่ภูชี้ฟ้าผู้คนเริ่มรู้จักมากขึ้น มีกลุ่มบริษัททัวร์ นักศึกษาและนักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวภูชี้ฟ้าเป็นจำนวนมากขึ้นตามเส้นทางต่างๆ กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะเดินเท้ามาจาก บ้านเชียงมั่ง (บ้านราษฎร์ภักดีและบ้านประชาภักดีในปัจจุบัน) ตั้งแคมป์กางเต็นท์ จำนวนนักท่องเที่ยวมามากขึ้นจึงมีการสร้างบ้านพักรับนักท่องเที่ยวขึ้นในปี 2537 จำนวน 3 ราย เป็นบ้านพักแบบบ้านไม้ไผ่และชาวบ้านที่ไม่ได้สร้างก็ใช้บ้านของตัวเองไว้รับแขก จนถึงปี พ.ศ. 2538 ก็เริ่มมีการจัดตั้งศูนย์กลางรับนักท่องเที่ยวโดยใช้วิธีการจัดระบบหมุนเวียน (ระบบคิว) ให้กับกลุ่มบ้านพัก จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นก็มีนายทุนเข้ามาทำรีสอร์ทเปิดรับแขกเองโดยไม่เข้าระบบคิวหมุนเวียนตามที่จัดเอาไว้ จึงเริ่มเกิดปัญหาการแย่งนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น จนถึงปี 2540 ระบบนายทุนก็เริ่มหายไปเพราะทำแบบการสร้างบ้านพักที่ผิดกฎหมาย หลังจากทีนายทุนออกไปก็เริ่มมีผู้ประกอบการธุรกิจบ้านพักที่เป็นกลุ่มชาวบ้านเองเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

ปี พ.ศ. 2541 เมื่อการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาก พื้นที่เริ่มเติบโตปัญหาก็มากขึ้นหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการแย่งลูกค้ากันเองของกลุ่มชาวบ้านที่เป็นผู้ประกอบการ แข่งขันกันและเรื่องของผลประโยชน์ จนถึงปี พ.ศ. 2542 ภาครัฐมีการกำหนดให้ภูชี้ฟ้าจัดตั้งเป็นวนอุทยานภูชี้ฟ้า

และปี 2543-2544 กลุ่มชาวบ้านร่มฟ้าไทย ที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพัก กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารกลุ่มไกด์ กลุ่มรถขึ้นภูชี้ฟ้า

ได้มีการรวมกลุ่มกันก่อตั้ง **กลุ่มรักษาศรีฟ้า** ขึ้นเพื่อประสานงานต่างๆ เพื่อประสานการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาและวิกฤติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการถูกล้อร่อนเรียนในราคาอาหารที่แพงเกินไป เรื่องของความร่วมมือระบบการจัดการในพื้นที่ การตัดราคากันเอง ปัญหาไถ่เด็กท้องถิ่นที่ขาดการอบรม ปัญหาการจลาจลรบกวนนักท่องเที่ยวขึ้นสู้อยอดดอย ปัญหาคนนอกพื้นที่เข้ามาขายของ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาไม่มีกิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆ ที่เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่นี่จะรู้จักแต่จุดหน้าผาศรีฟ้าและไปถ่ายรูปเพียงอย่างเดียวแล้วก็เดินทางกลับ แต่ขาดการสื่อสารเรื่องราว ความรู้ของคนท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนมาจะมาค้างคืนเพื่อรอพระอาทิตย์ขึ้น ถ่ายรูปและก็กลับลงไปที่นั่น ซึ่งเป็นการดึงดูดขึ้นมาของคนในชุมชนที่ดำเนินการด้านท่องเที่ยว และคาดหวังว่าการจัดตั้งกลุ่มจะช่วยดำเนินการแก้ปัญหาตามที่กล่าวมาได้ แต่ก็ไม่เกิดการแก้ปัญหาได้อย่างที่คิด กลไกการดำเนินงานของกลุ่มเองก็ไม่ได้ถูกจัดวางกันไว้ “กลุ่มรักษาศรีฟ้า” จึงเป็นเพียงชื่อกลุ่มของชาวบ้านร่มฟ้าไทย ที่ไม่มีการเคลื่อนไหวใดๆ ต่อในพื้นที่

ชุมชนร่มฟ้าไทย ที่อยู่ในพื้นที่ของภูชี้ฟ้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว พ.ศ. 2549 – 2550 – 2551 มีการสร้างบ้านพักกันมากขึ้นทุกปี จาก 18 ราย ปัจจุบันเป็น 23 ราย รวมแล้วมีทั้งหมดประมาณ 200 ห้อง ชาวบ้านในชุมชนที่เป็นผู้ประกอบการในพื้นที่มีสภาพของต่างคนต่างอยู่ ระบบที่เคยตั้งกฎกติการ่วมกันไม่ถูกนำมาใช้ ต่างคนต่างแข่งขันกันเองทั้งชุมชน สภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเองจึงขาดการช่วยกันดูแลรับผิดชอบจากชุมชนมีสภาพเสื่อมโทรมลงทุกวัน กลายเป็นปัญหาที่สั่งสมกันมาตลอดปีแล้วปีเล่า

กล่าวโดยสรุปคือ ชุมชนร่มฟ้าไทยได้ก่อตั้งขึ้นโดยหน่วยงานพัฒนาความมั่นคงพื้นที่ดอยยาว - ผาหม่น เป็นหมู่บ้านป้องกันชายแดนไทย - ลาว ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2543 ปัจจุบันได้เป็นหมู่บ้านภูชี้ฟ้า ได้รับสภาพเป็นวนอุทยานภูชี้ฟ้า และภูชี้ฟ้าถือว่าเป็นจุดท่องเที่ยวหลักของตำบลตับเต่า อำเภอเทิง ซึ่งมีจิตศรัทธาที่ศรัทธาอยู่มาก อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,626 เมตร

ภูมิศาสตร์ชุมชน (ลักษณะที่ตั้ง)

ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้านร่มฟ้าไทย เป็นภูเขาสูง มีป่าไม้และน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดปี พื้นที่เป็นเขตติดต่อกับประเทศลาวตะเข็บชายแดนไทย ลาว

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านร่มฟ้าทอง อำเภอเวียงแก่น
ทิศใต้	ติดกับ	อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ทิศตะวันออก	ติดกับ	ชายแดนประเทศลาว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านประชาภักดี แนวดอยยาว

กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน

คนพื้นราบ	40%
คนไทยภูเขาเผ่าม้ง	40%
คนไทยภูเขาเผ่าอาข่ากับเมี่ยน	20%

ศาสนาภายในชุมชน

ศาสนาพุทธ และความเชื่อดั้งเดิม (นับถือวิญญาณบรรพบุรุษ)

ศาสนสถานและสถานที่สำคัญของชุมชน

- วนอุทยานภูชี้ฟ้า
- หน่วยป้องกันไฟป่า
- ศูนย์บริการ การท่องเที่ยว (อบต. ดับเต่า บ้านร่มฟ้าไทย)
- โรงเรียน.
- วัดพระเจ้าสองเมือง

เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ส่วนใหญ่จะประกอบกการบ้านพักรีสอร์ท รองมาก็เป็นการประกอบอาชีพการเกษตร แหล่งน้ำสายหลัก ได้มาจากประปาภูเขา ชุมชนมีพื้นที่ป่า 150 ไร่

บ้านร่มฟ้าไทย ชุมชนที่อยู่พื้นที่ภูชี้ฟ้าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวและมีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงราย มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่ที่ผ่านมาภูชี้ฟ้ายังขาดจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว จุดขายจะมีแต่เฉพาะจุดภูชี้ฟ้า ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเที่ยวในช่วงเวลาสั้นๆ ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาไม่เป็นผลมากนัก ดังนั้นเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ทางการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ภูชี้ฟ้าแล้วนั้น ทางชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่จึงคิดว่าน่าจะมีการพัฒนาศักยภาพของคนและพื้นที่ เพื่อสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ภูชี้ฟ้าให้กับจังหวัดเชียงราย ซึ่งโครงการนี้จะเน้นการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกในกระแสสังคม

ปัจจุบัน โดยเน้นให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน และนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของภูชี้ฟ้าและจังหวัดเชียงรายได้ต่อไป

4.1.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน

- ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เส้นทางท่องเที่ยวใหม่

จากการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ได้แก่ เส้นทางผาผึ้ง พบว่า ผาผึ้ง ชื่อนี้มาจากบริเวณถ้ำ มีหน้าผาที่มีรังผึ้งอยู่เป็นจุดเด่น ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนั้นว่าผาผึ้ง บริเวณนี้สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติได้ ซึ่งยอดของผาผึ้งเป็นยอดแหลมคล้ายกับภูชี้ฟ้า นอกจากนี้ยังเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำงาวที่เป็นต้นของน้ำตกตาดฟ้าเรียงรายกันไปถึง 7 ชั้น เป็นลักษณะของผืนป่าดงดิบ มีป่ามะเดื่อและทุ่งบุกที่สวยงาม มีระบบนิเวศที่สวยงาม ศึกษาสมุนไพรนานาชนิด นกชนิดต่างๆ และยังเป็นเส้นทางประวัติศาสตร์ในอดีตสมรภูมิรบ (พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย) มีถนนสายสำคัญในอดีตคือถนนเส้นที่ไปสนามบินสมัยฝรั่งเศสเข้ามายึดครองพื้นที่บริเวณดังกล่าว สมัยก่อนเกิดสงคราม ปีพ.ศ.2509 และมีการสร้างสนามบินในปี พ.ศ.2507 เส้นทางนี้เป็นเส้นทางสายประวัติศาสตร์ที่มีเรื่องเล่า ตำนาน ความเชื่อและเรื่องราวของอดีตที่สามารถเป็นเรื่องราวในการพานักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้

นอกจากความน่าสนใจดังกล่าว ในบริเวณภูผาผึ้งนี้ยังประกอบไปด้วยถ้ำคลังอาวุธ (ที่ซ่อนอาวุธ) ถ้ำพยาบาล (โรงพยาบาล) ถ้ำทอง แหล่งต้นกำเนิดแม่น้ำงาวและธรรมชาติที่สวยงามอีกมากมาย

ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พิธีกรรมของชนเผ่าม้ง

วัฒนธรรมประเพณีชาวเขาเผ่าม้ง ในที่นี้กล่าวถึงประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งรวบรวมข้อมูล จากโครงการวิจัย ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นฐานข้อมูลการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ เชิง ประเพณีวัฒนธรรมประเพณี

พิธีกรรม คือการแสดงออกถึงความเชื่อตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมตามฤดูกาล ตามเทศกาลหรือวันสำคัญที่กระทำสืบต่อกันมา พิธีกรรมที่ค้นพบมี ดังนี้

1. พิธีกินข้าวใหม่

ความเป็นมาของพิธีกินข้าวใหม่

เพราะข้าวใหม่เป็นข้าวที่มีความหอม นุ่มและอร่อยมาก บุคคลหรือ ครอบครัวที่มีความสามารถทำข้าวใหม่ได้ และเชิญชวนญาติพี่น้อง หรือแขกผู้มีเกียรติมาร่วมรับประทานได้ ถือว่าบุคคลนั้นเป็นคนขยันทำมาหากิน และเป็นคนมีจิตใจกว้างขวางในสังคม เพราะข้าวใหม่นั้นนั้นกว่าจะทำมากินได้ ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน และใช้เวลานาน ดังนั้นพิธีกินข้าวใหม่ จึงถือเป็นพิธีที่สำคัญพิธีหนึ่ง

ขั้นตอนการทำข้าวใหม่

1. เลือกเกี่ยวข้าวที่เริ่มสุก เมื่อปลายรวงข้าวเริ่มเหลือง
2. นำข้าวที่เกี่ยวได้มานวด ให้ได้ข้าวเปลือก
3. นำข้าวเปลือกมาคั่ว จนเมล็ดข้าวแข็ง
4. นำมาตากลมให้เย็น
5. นำมาตำด้วยครกกระเดื่อง
6. นำมาหุงโดยใช้กะทะใบบัวตัม ช่วงนี้ต้องระวังอย่างมาก เพราะข้าวจะละเกินไป
7. นำกระซอนใบใหญ่มาตั้งไว้บนกะละมัง แล้วตักข้าวในกะทะใส่ในกระซอน
8. นำข้าวที่สะเด็ดน้ำแล้วมานึ่งในรังถึงจนสุก
9. เก็บน้ำข้าวไว้ดื่ม หอม อร่อยมาก
10. ฆ่าไก่ หรือหมู ตามจำนวนที่ต้องการ และฐานะของเจ้าภาพ

พิธีการกินข้าวใหม่ เมื่อเตรียมข้าวของพร้อมแล้ว

1. จัดตั้งโต๊ะอาหาร
2. เจ้าภาพจะทำพิธีเรียกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มาร่วมกินข้าวใหม่ก่อน

3. เชิญแขกผู้หลักผู้ใหญ่และญาติพี่น้องที่มานั่งประจำโต๊ะอาหาร
4. เชิญแขกผู้หลักผู้ใหญ่ในโต๊ะอาหาร อาจมีใครคนใดคนหนึ่งยืนขึ้นเพื่อกล่าวขอบคุณ และอวยพรให้แก่เจ้าภาพว่า " ขอขอบคุณมาก ที่ท่านจัดโต๊ะอาหาร ข้าวใหม่โต๊ะนี้ให้พวกเราได้มาร่วมรับประทานอาหารในวันนี้ ขออวยพรให้ท่านและครอบครัว จงประสบแต่ความสุขความเจริญตลอดไป ท่านจัดโต๊ะอาหารให้พวกเรารับประทานอาหารหนึ่งโต๊ะ ขอให้เหลือร่อยโต๊ะพันโต๊ะ ให้ท่านและครอบครัวไว้รับประทานต่อไปเถิด "
5. หลังกล่าวขอบคุณและอวยพรแล้ว ร่วมรับประทานอาหารข้าวใหม่ตามอัธยาศัย

2. พิธีงานศพ (Kab ke pam tuag)

ความเป็นมา

เมื่อมีคนตายเกิดขึ้นในบ้าน ชาวม้งจะนำศพมาแต่งชุดม้งใหม่ ๆ (ชุดม้งนี้สามารถทำไว้ล่วงหน้าได้ คือเตรียมชุดม้งไว้ก่อน กรณีที่ตายอย่างกะทันหัน อาจจะใส่ชุดม้งที่ใหม่กว่าทุก ๆ ชุดที่มีในบ้านก็ได้) สำหรับการแต่งกายให้ศพด้วยชุดใหม่ และเครื่องประดับนั้น ชาวม้ง เชื่อว่า ยิ่งแต่งกายและใส่เครื่องประดับให้กับศพมากเท่าไรยิ่งดี เพราะชาวม้งเชื่อว่า เมื่อผู้ตายไปเกิดใหม่ จะมีฐานะร่ำรวยมีทรัพย์สินเงินทองมากเท่านั้น

การเตรียมกระดาดเงินกระดาดทองไว้ให้ศพ ก็เพื่อให้คนตายได้มีเงินทอง โดยการเผากะดาดเงินกระดาดทองไปให้คนตาย ผู้ที่จะบอกได้ว่าคนตายรับรู้ว่ญาติพี่น้องส่งของไปให้หรือไม่ให้ก็คือ "Cuab Tsav" ที่สามารถพูดคุย และคอยบอกคนตายได้

การให้ศพจะทำพิธีไหว้ 3 เวลา คือ ตอนเช้า ตอนกลางวัน และตอนเย็น เวลาไหว้จะจุดธูป 1 ดอก หรือ 3 ดอกก็ได้ โดยจะมีหมอแคนเป่าแคนและมีคนร้องเพลงม้ง ในพิธีศพตลอดระยะเวลาที่ตั้งศพไว้ การจะเก็บศพไว้กี่วันนั้น อยู่ในฐานะของญาติ ถ้าญาติมีฐานะดีก็จะเก็บไว้ 7 วัน ถ้าฐานะไม่ค่อยดีจะเก็บศพไว้ 3 วัน

ก่อนนำศพไปฝัง 1 วัน จะมีพิธีไหว้ศพ คือญาติพี่น้องจะนำกระดาดเงินกระดาดทองมาไหว้ เวลาไหว้จะนำกระดาดนั้นมาคล้องตัว และจุดธูปไหว้แล้ว จะนำกระดาดนั้นไปเผา

การทำพิธีที่เรียกว่า "Qhua txws" การจะเสี่ยงดูว่าดวงวิญญาณของคนตาย จะรับรู้การส่งกระดาดเงินกระดาดทองไปให้แล้วหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีพิธีอีกอย่างหนึ่ง

ที่เรียกว่า "Taw kev" เป็นพิธี ที่ใช้ไม้ไผ่ผ่าครึ่งเป็น 2 อัน แล้วนำมาเสียบโยน ถ้าไม้ไผ่หงายหรือคว่ำทั้ง 2 อันแสดงว่าดวงวิญญาณไม่รับรู้ ถ้าไม้ไผ่คว่ำ 1 อัน หงาย 1 อัน แสดงว่าดวงวิญญาณรับรู้แล้ว การที่ดวงวิญญาณไม่รับรู้จะต้องโยนไม้ไผ่ใหม่ จนกว่าการเสียบห้ายจะรับรู้

เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะนำศพไปฝัง โดยเคลื่อนย้ายไปที่ที่เตรียมไว้สำหรับฝัง ก่อนทำพิธีฝังจะเตรียมวัวไถมาเพื่อเซ่นดวงวิญญาณให้กับคนตาย จะได้มีความสุข ไม่รบกวนญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่

การฆ่าวัว เมื่อฆ่าเสร็จแล้ว จะนำเนื้อวัวแจกจ่ายให้กับผู้ที่มาร่วมงานฝังศพ นั้น จากนั้นก็นำศพไปฝัง การขุดหลุมฝังศพจะเลือกพื้นที่ที่มีภูเขาโอบล้อมรอบ ถึงว่าเป็นสภาพที่มีความสมบูรณ์ดี เมื่อจะยกศพลงหลุม หากเป็นพ่อหรือแม่ตาย ก็จะทำให้ลูกๆ ช่วยกันยกโลงศพ ในส่วนที่เป็นด้านศีรษะของผู้ตาย เพราะเชื่อว่าเป็นการดูแลและตอบแทนบุญคุณ เป็นครั้งสุดท้าย ส่วนญาติให้ยกในส่วนที่เหลื่อ พื้นหลุมศพจะมีความลาดเอียง โดยด้านศีรษะจะสูง ส่วนด้านเท้าจะต่ำกว่า เพราะชาวม้งเชื่อว่า การวางนอนในลักษณะนี้ เป็นการนอนแบบสบายเมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่

การกลบหลุมศพ เมื่อกลบหลุมศพแล้ว จะมีการทำเครื่องหมายไว้ อาจจะ เป็นรั้วล้อมรอบ หรือทำดินให้สูงขึ้นมาเพื่อให้ผู้อื่นเห็นชัดเจน ว่าเป็นหลุมฝังศพ

การฆ่าวัวเพื่อเซ่นไหว้ก่อนฝังศพ หากพี่ชายตายจะให้น้องสาวเป็นผู้หาวัวมา ให้ฆ่า แต่ต้องเป็นพี่น้องที่เกิดจากท้องเดียวกัน หากเป็นพี่สาวตาย ก็จะให้พี่ชายหรือน้องชายเป็นผู้หามาให้

3. ประเพณีปีใหม่ (Noj peb caug.)

ความเป็นมา

ของประเพณีปีใหม่ สืบเนื่องมาจากการทำมาหากินโดยปกติเอง การทำมาหากินของพี่น้องชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จะมุ่งทำงานตลอดปีโดยไม่มีการหยุดพักผ่อน จะมีเวลาว่างงาน ช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม เล็กน้อย เพราะเป็นปลายฤดูฝน เข้าสู่ฤดูร้อน และเป็นเวลาสิ้นสุดของปี 1 รอบพอดี คนเฒ่าคนแก่เขาจึงได้จัดให้มีการกินปีใหม่ในช่วงนี้ คือจะถือเอา ปีเก่าสิ้นสุดลง ในแรม 15 ค่ำเดือน 12 ทางจันทรคติ และวันขึ้น 1 ค่ำของเดือน 1 หรือเดือนอ้าย เป็นวันขึ้นปีใหม่เป็นประจำทุกปีไป จุดมุ่งหมายก็เพื่อเป็นการพักผ่อน เพื่อพบปะ สังสรรค์กัน ในหมู่ผู้หลักผู้ใหญ่

ส่วนหนุ่มๆ สาวๆ จะไปเที่ยวต่างจังหวัด หรือต่างหมู่บ้าน หรือเล่นโยนลูกช่วง ตีลูกช่วงสนุกสนานกันในหมู่บ้านก็ได้

ขั้นตอน การเตรียมวัสดุ การเพื่อกินปีใหม่

1. ข้าวของเกี่ยวกับพิธีไร่ ต้องขนมาบ้านให้หมด
2. ข้าวสาร
3. ฟืน
4. ไก่
5. หมู
6. ไข่ไก่
7. กระดาษสีเทา แผ่นประมาณกระดาษหนังสือพิมพ์
8. กระดาษเงิน กระดาษทอง
9. ธูป
10. เทียน

ภาพที่ 3 : บรรยากาสงงานปีใหม่ม้ง

พิธีกรรม

ในวันแรม 15 ค่ำเดือน 12 ถือว่าเป็นวันสิ้นสุตปี จะทำพิธีการ ดังนี้

1. ปิดเป่า กวาดสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ภายในครอบครัวให้ไปกับปีเก่า
2. เรียกญาติพี่น้องที่เป็นแซ่เดียวกัน มารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วทำพิธีปิดเป่า สิ่งชั่วร้ายอีกครั้งหนึ่ง

3. ทำพิธีสู่ขวัญ
4. ทำพิธีเซ่นเจ้าที่ในบ้าน
5. ทำพิธีเรียนบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มาร่วมรับประทานอาหาร
6. วันขึ้น 1 ค่ำเดือน 1 ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ ถ้าใครตื่นเช้า วันนี้จะเป็นคนตื่นเช้าตลอดไปในปีนี้ ถ้าใครตื่นสายก็จะสายตลอดไป วันนี้มีพิธีกรรมขั้นตอนหนึ่งเพื่อเรียกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มาร่วมรับประทานอาหาร และให้บรรพบุรุษเท่านั้น
7. ตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำเป็นต้นไป ผู้เฒ่าผู้แก่จะปล่อยให้หนุ่มๆ สาวๆ ไปเล่นโยนลูกช่วง ตีลูกชนไก่ เป็นเวลา 3 – 9 วัน เป็นอย่างน้อย บางปีมีถึง 11 วัน การโยนลูกช่วงระหว่างคู่หนุ่มสาว มีข้อแม้ว่า ถ้าเกิดจากแม่ที่มีนามสกุล แะเดียวกัน จะโยนลูกช่วงด้วยกันไม่ได้

ภาพที่ 4 : การโยนลูกช่วง

กฎกติกาการโยนลูกช่วง

1. ลูกช่วงนั้นฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายทำ
2. การมอบลูกช่วงให้ฝ่ายชายนั้นฝ่ายหญิงอาจให้ตัวแทนเป็นฝ่ายมอบให้ หรืออาจนำไป มอบเองก็ได้
3. การมอบลูกช่วงนั้นต้องมอบให้กับฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงที่ตระกูลแตกต่างกัน
4. ฝ่ายหญิงต้องเป็นหญิงโสด ในอดีตนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นที่โสดเท่านั้นที่จะเล่นได้
5. ฝ่ายชายนั้นจะเป็นหนุ่มโสดหรือไม่ก็ได้

6. ฝ่ายชายนั้นจะโยนลูกช่วงกับฝ่ายหญิงหนึ่งคนหรือสองคนก็ได้
7. การโยนนั้นต้องโยนให้ถึงผู้รับ ไม่โยนแรงหรือเบาจนเกินไปจนฝ่ายตรงข้ามมีโอกาสจะรับลูกช่วงได้ และต้องไม่อยู่ไกลเกินกว่าจะโยนลูกบอลไปถึงได้
8. การที่ไม่อยากโยนลูกช่วงกับคู่โยน ต้องไม่รีบบอกเลิกการโยนลูกช่วง เพื่อเป็นการรักษาน้ำ เพื่อมิให้อีกฝ่ายเสียหน้า จะมีวิธีการหลีกเลี่ยง เช่น ขออนุญาตไปตักน้ำ
9. ฝ่ายชาย หรือฝ่ายหญิงเวลาโยนต้องอยู่คนละฟากฝั่ง ไม่อยู่ปะปนกัน
10. ต้องพูดจาสุภาพเรียบร้อย
11. เมื่อทั้งสองฝ่ายมีการตกลงอย่างไรต้องปฏิบัติตามคำพูด เมื่อมีการตกลงว่าจะมีการเล่นเอาเมื่อมีการเล่นผิดพลาดต้องปฏิบัติตามคำพูดตามที่ตกลงไว้
12. เมื่อลูกช่วงตกเปื้อนดินต้องปัดดินก่อนที่จะโยนต่อไป เพื่อมิให้ดินไปเปื้อนหรือเข้าตา อีกฝ่ายหนึ่ง
13. ต้องแต่งกายให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยแต่งเฉพาะชุดม้งเท่านั้น
14. เมื่อเขายื่นลูกบอลให้ควรจะได้รับไว้มิให้ให้ยืนนานจนเกินไปจนอีกฝ่ายเกิดความอาย ถ้าไม่พอในค้อยหาวิธีหลีกเลี่ยงได้
15. สังเกตพฤติกรรมบางอย่างของคู่โยนว่ามีความพอใจหรือไม่อย่างไร

การรับลูกช่วง

1. การรับด้วยมือเดียว
2. การรับด้วยสองมือ

4. ประเพณีการแต่งกาย (Kev hnav tsoos.)

ประวัติความเป็นมา

ประเพณีการแต่งกาย ชาวม้งแบ่งออกเป็น 2 เผ่า คือ เผ่าม้งขาว และเผ่าม้งดำ การแต่งกายจะแตกต่างกันคือ ผู้ชายม้งดำจะนุ่งกางเกงโสร่ง เป๋ายาวมีผ้าสีแดงรัดเอว ปลายผ้ารัดเอวปักด้วยลวดลาย เลื้อแขนยาว สบเลื้อปักด้วยลวดลาย ลำตัวสั้น ส่วนผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงปักด้วยลวดลายอย่างสวยงาม มีผ้าสีแดงรัดเอว เลื้อแขนยาว ลำตัวเลื้อยาว มีปกคอเลื้อด้านหลังเป็นรูปสี่เหลี่ยมปักด้วยลวดลาย ส่วนม้งขาวผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวมีผ้าสีแดงรัดเอว ปลายผ้าปักด้วยลวดลาย เช่นเดียวกัน เลื้อแขนยาวลำตัวสั้น ส่วนผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงสีขาว ล้วนมีผ้ารัดเอว

ปักด้วยลวดลาย เลื้อยแขนยาวลำตัวยาว ปกคอด้านหลัง เป็นรูปสี่เหลี่ยมปักด้วยลวดลาย

เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ประกอบด้วย

1. กางเกง กระโปรง
2. เสื้อ
3. ผ้าเช็ดตัว
4. รองเท้า ถุงเท้า
5. ผ้าโพกศีรษะ หรือหมวก
6. เงินประดับคอ
7. เงินปักด้วยลวดลาย

ภาพที่ 5 : การแต่งกายชาวเขาเผ่าม้ง

การแต่งกาย

แต่งตามโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1. ในวันปีใหม่ ในวันปีใหม่คนส่วนใหญ่จะแข่งกันแต่งตัวให้สวยที่สุด เต้นที่สุด เพื่อแสดงถึงความสวยงามต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ตามลายผ้าที่ปักมาเป็นปี ตลอดจนถึงเครื่องประดับต่างๆ ที่แสดงถึงฐานะความมั่งมีของตนเอง

2. การไปร่วมพิธีการแต่งงาน
3. การไปร่วมงานอื่นๆ
4. การไปร่วมงานศพ

5. ประเพณีการแต่งงาน

การเกี่ยวพาราสีในสมัยโบราณ หนุ่มสาวชาวม้ง ห้ามเกี่ยวพาราสีกันในบ้าน เพราะจะผิดผี ฉะนั้น หนุ่มสาวจึงมักเกี่ยวพาราสีกันนอกบ้าน ใกล้เคียง หมู่บ้าน ในตอนเย็นพวกหนุ่มๆ จะหอบผ้าห่มคนละผืน ไปอยู่นอกบ้านของสาวคนรัก เมื่อคิดว่าพ่อแม่ของสาวนอนหลับแล้ว หนุ่มคนรักจะเข้าไปอยู่ข้างๆ ห้องนอนของสาว จะกระซิบเรียกเบาๆ ให้สาวคนรักออกมาเพื่อไปพลอดรักกันนอกบ้าน บางทีก็จะใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า “จาง” เป่าเบาๆ เรียกสาวออกมา ถ้าการกระซิบเสียงดัง พ่อแม่ได้ยินก็จะดุด่าหนุ่ม ฝ่ายหนุ่มจะนั่งเงียบไม่ให้อตอบ ถ้าตอบจะถูกปรับเป็นเงิน 4 เท (ประมาณ 40 บาท)

โอกาสที่หนุ่มสาวเลือกคู่ครอง คือ ในเทศกาลปีใหม่ของชาวม้ง ในตอนกลางวันหนุ่มสาวคนไหนชอบกันก็จะโยนลูกข่างเดียวกัน หลังจากสิ้นสุดเทศกาลปีใหม่ หนุ่มสาวคู่ไหนที่พอใจต่อกัน ก็จะแต่งงานกันอย่างถูกต้อง โดยฝ่ายชายจะขอฝ่ายหญิงไปอยู่บ้านของฝ่ายชาย และจะส่งผู้ใหญ่ที่น่าเชื่อถือ 1 คนมาแจ้งข่าวต่อพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของฝ่ายชายที่ส่งมาสู่ขอ ที่สำคัญหนุ่มสาวในตระกูลแซ่เดียวกัน จะไม่เกี่ยวพาราสีต่อกัน ไม่มีการแต่งงานในสายเลือดเดียวกัน เขาจะรักกันนับถือเหมือนพี่น้อง

การหมั้นในสมัยโบราณ จะนิยมทำการหมั้นระหว่างญาติซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องซึ่งต่างแซ่กัน เช่น ลูกชายของพี่สาวมาหมั้นกับลูกสาวของน้องชาย (ลูกป้า ลูกน้า) หมั้นกันและแต่งงานกันได้ ส่วนมากมักจะหมั้นโดยพ่อแม่จัดการให้ ตอนลูกๆ อายุยังน้อย พ่อโตมาพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายจัดให้แต่งงาน (หมายถึง สมัยก่อน แต่ปัจจุบันไม่ค่อยเห็นการหมั้นในลักษณะอย่างนี้แล้ว)

ของหมั้นที่ฝ่ายชายเอามาให้ มีดังนี้

1. เหล้า 1 ขวด
2. ผ้าโพกศีรษะ (Phuam) ชาย – หญิง คนละ 1 ผืน
3. ผ้าปิดหน้ากระโปง (ซั่ว) 1 ผืน
4. เงิน 4 เท (ประมาณ 40 บาท)

จะนำของเหล่านี้มามอบให้กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง โดยทั้งสองฝ่ายให้คำมั่นสัญญาต่อกันว่า ถ้าลูกโตเป็นหนุ่มเป็นสาวจะให้แต่งงานกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดสัญญา ต้องเสียค่าปรับให้ฝ่ายตรงข้าม เป็นเงินประมาณ 40 เท (ประมาณ 400 บาท)

ปัจจุบันไม่นิยมการหมั้นเพราะการหมั้นหมายตั้งแต่เด็ก โดยที่เด็กยังไม่รู้เรื่อง เปรียบเหมือนการคลุมถุงชน บังคับให้เด็กแต่งงานกันโดยไม่มีความรักต่อกัน จึงต้องให้เขาเลือกคู่ครองด้วยความสมัครใจเอง การสู่ขอสมัยโบราณ ครอบครัวยาวม่วง เมื่อมีลูกชาย อายุประมาณ 14 – 16 ปี พ่อแม่จะเริ่มมองหาคู่ครองให้แก่ลูกชายของตน ในทางปฏิบัติเขาจะสอบถามลูกว่าได้รักชอบพอกับใครไว้บ้างหรือไม่ ถ้าได้รับคำตอบจากลูกชายว่าได้ชอบพอกับใครแล้ว พ่อจะทำพิธีเซ่นผีด้วยการจุดธูป 7 ดอก ฆ่าไก่ 1 ตัว เพื่อเป็นการเสี่ยงทายจากการดูลันไก่ และกระดุกขาไก่ที่ตนเข่นสรวงนั้น หากลักษณะของลันไก่และกระดุกขาไก่แสดงออกถึงลักษณะดี ก็จะให้ลูกชายแต่งงานได้ แต่ถ้าลันไก่ กระดุกขาไก่มีลักษณะบอกกลางไม่ดี ก็จะไม่ให้ลูกชายแต่งงาน การแต่งงานพ่อแม่ฝ่ายชาย จะจัดเจ้าแก่ 2 คน ไปสู่ขอเจ้าสาวจากพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว โดยมีเจ้าบ่าวกับเพื่อนเจ้าบ่าวไปด้วย เพื่อให้เจ้าสาวดูตัวเจ้าบ่าว

- ศักยภาพพื้นที่การท่องเที่ยวอื่นๆบน ภูชี้ฟ้า

- ธรรมชาติ (ภูชี้ฟ้า)

มีถ้ำอยู่ 2 แห่ง 1. คลังอาวุธ 2. เรือนพยาบาล 3. ถ้ำวังทอง

จุดชมวิว หลังพระพุทธรูป

ป่าสมบูรณ์ เป็นเส้นทางเดิน ทหารฝรั่งเศส

น้ำตก

- ประวัติศาสตร์ (การสู้รบ)

ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ (ผกค.) + รัฐบาลไทย

ประวัติศาสตร์ การตั้งหมู่บ้าน เดิม ชื่อ ขุนห้วยคอก

- ที่พัก (มี 21 แห่ง ราคา 300-2,500 บาท)

- วัฒนธรรม / วิถีชีวิต

ชนเผ่าม้ง / อาข่า / เย้า / คนพื้นเมือง

- หน่วยงาน

- วนอุทยาน
- หน่วยจัดการไฟป่า
- ตชด. ภูผาผึ้ง
- ที่พัก อาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.)
- ศูนย์เกษตรผสมผสาน
- หน่วยจัดการต้นน้ำ หางว-งาว
- โครงการพระราชดำริ

- แหล่งเชื่อมโยง (เือง –เวียงแก่น – เชียงของ –อ.เชียงคำ พะเยา)

- น้ำตกภูซาง
- ศูนย์วัฒนธรรมม้ง (บ้านประชาภักดี)
- ภูซมดาว
- ภูชี้ดาว
- ภูผาผึ้ง
- ภูผาสวรรค์
- พื้นที่ทรงงาน (ฟาร์มแกะ)
- ตลาดนัดร่มโพธิ์ไทย (ทุกวันที่ 5, 20 เข้า-เที่ยง)
- ตลาดนัดชุมชน บ้านราษฎร์ภักดี ทุกวันจันทร์
- ผาตั้ง
- กลุ่มอาชีพ (กลุ่มตีมีด กลุ่มปักผ้าชาวเขา)

4.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย

4.2.1 บทเรียนการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

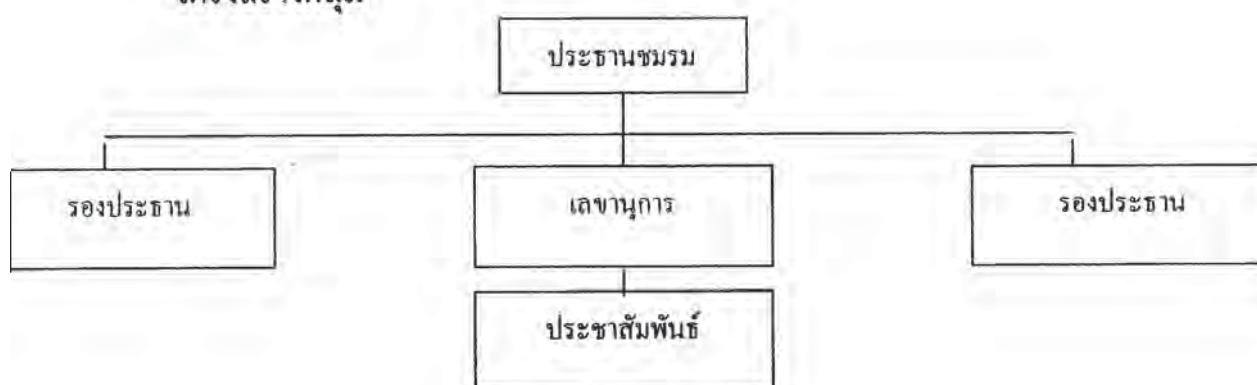
การจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีการรวมกลุ่มกันตั้งชื่อกลุ่ม ชมรมผู้ประกอบการบ้านพักภูชี้ฟ้า

ลักษณะกลุ่ม เป็นการรวมตัวของผู้ประกอบการบ้านพักของภูชี้ฟ้า เพื่อวางแผนในการพัฒนาพื้นที่ให้ไปในทิศทางเดียวกัน

องค์กรที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

1. ชมรมผู้ประกอบการบ้านพักภูชี้ฟ้า
2. องค์การบริหารส่วนตำบลดับเต่า

โครงสร้างกลุ่ม

ภาพที่ 6: ผังโครงสร้างกลุ่มชมรมผู้ประกอบการบ้านพักภูชี้ฟ้า

รายชื่อกลุ่มกิจกรรมในชุมชน

- ชมรมผู้ประกอบการบ้านพัก	ประธานสยาม ดุจปัญญา
- กลุ่มรักษ์ภูชี้ฟ้า	ประธานเอกชัย หาญสุวรรณชัย
- กองทุนแม่ของแผ่นดิน	ประธานทวีชัย แซ่ลี

ประวัติความเป็นมาในการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรม

ชมรมผู้ประกอบการบ้านพักภูชี้ฟ้า เป็นการรวมตัวกันของผู้ประกอบการบ้านพักของหมู่บ้านร่มฟ้าไทยโดยตรง จะมีทั้งหมด 18 จุด เพื่อที่จะวางแผนในการพัฒนาพื้นที่และการประสานของคนในชมรมผู้ประกอบการบ้านพักภูชี้ฟ้า เพื่อที่จะวางแผนในการโปรโมทแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาบ้านพักให้เท่าเทียมกับที่อื่นๆ เพื่อที่จะเป็นการจัดการในเรื่องต่างๆ ในการบริการบ้านพัก

บทบาทหน้าที่ของกลุ่ม

- ส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ประสานงานเพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกัน

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

☒ การบริการบ้านพักนักท่องเที่ยว

การบริการบ้านพักของกลุ่มบริการบ้านพักของชุมชนร่มฟ้าไทยมีสมาชิกทั้งสิ้น 18

แห่ง ได้แก่

1. ภูฟ้าสวรรค์ มีจำนวนห้อง 21 ห้อง ราคา 1,800 – 2,500 บาท
2. บ้านเหนือเมฆ มีจำนวนห้อง 8 ห้อง ราคา 500 – 800 บาท
3. ภูชี้ฟ้าวินเทอร์ มีจำนวนห้อง 9 ห้อง (ไม่ทราบราคาที่แน่ชัด)
4. บ้านร่วมสรรค์สร้าง มีจำนวนห้อง 8 ห้อง ราคา 500 – 700 บาท (รวมอาหาร)
5. ภูชี้ฟ้าอินท์ มีจำนวนห้อง 15 ห้อง ราคา 550 / คน (รวมอาหาร)
6. ทะเลหมอก มีจำนวนห้อง 4 ห้อง ราคา 400 – 500 บาท (รวมอาหาร)
7. ป.บ้านพัก มีจำนวนห้อง 4 ห้อง ราคา 800 – 1,000 บาท
8. ภูชี้ฟ้าพาณิश्य มีจำนวนห้อง 21 ห้อง ราคา 500 – 600 บาท
9. ภูชี้ฟ้าดอกเลี้ยว มีจำนวนห้อง 10 ห้อง ราคา 500 บาท (ไม่มีอาหาร)
10. ทำเนียบขาว มีจำนวนห้อง 6 ห้อง ราคา 450 บาท (รวมอาหาร)
11. ภูชี้ฟ้านิว มีจำนวนห้อง 10 ห้อง ราคา 700 – 1,500 บาท
12. ภูชี้ฟ้าโกชนา มีจำนวนห้อง 10 ห้อง ราคา 450 – 500 บาท
13. ภูน้ำค้าง มีจำนวนห้อง 8 ห้อง ราคา 450 – 500 บาท
14. คุ่มดอกเลี้ยว มีจำนวนห้อง 8 ห้อง ราคา 500 บาท
15. ดุสิตฮิลล์ มีจำนวนห้อง 6 ห้อง ราคา 500 บาท

16. ภู่งเรือ มีจำนวนห้อง 8 ห้อง ราคา 500 บาท
17. ลักษณะบริการ มีจำนวนห้อง 11 ห้อง ราคา 450 – 550 บาท
18. เมฆสกลดี มีจำนวนห้อง 8 ห้อง (ไม่ทราบราคาที่แน่ชัด)

จากข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นพบว่า บ้านพักที่มีบริการในพื้นที่บ้านร่มฟ้าไทยทั้งหมด 18 แห่ง จัดแบ่งเป็นได้ 3 ระดับในแง่ของความสามารถในการรองรับ ซึ่งมาจากกระบวนการจัดระดับตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการและทีมวิจัย

ระดับใหญ่ จำนวน 3 แห่ง มีจำนวนห้องตั้งแต่ 15 - 21 ห้อง

ระดับกลาง จำนวน 11 แห่ง มีจำนวนห้องตั้งแต่ 8 – 10 ห้อง

ระดับเล็ก จำนวน 4 แห่ง มีจำนวนห้องตั้งแต่ 4 – 6 ห้อง

ในแง่ของราคาพบว่า ราคาเป็นราคาที่ใกล้เคียงกัน อยู่ที่ราคาประมาณ 400 – 500 บาท แต่จะมีขนาดใหญ่บางแห่งที่เป็นห้องพักราคาสูง ตั้งแต่ 1,000 บาท ขึ้นไปมีประมาณ 3 แห่ง

ห้องพักรวมทั้งหมด สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 500 คน / ครั้ง/วัน

ปัญหาที่พบในแง่ของการบริการที่พัก ได้แก่

- การตัดราคากันเอง
- การแย่งชิงลูกค้า
- การบริการที่ไม่มีคุณภาพ
- การโกงราคา / ขึ้นราคาในช่วงเทศกาล

☒ ลานกางเต็นท์

การจัดลานกางเต็นท์ในบริเวณร่มฟ้าไทย มีการจัดลานกางเต็นท์ให้บริการ 2 แห่ง

ได้แก่

- (1) บริเวณวนอุทยานฯ ไม่คิดค่าบริการ
- (2) บริเวณพื้นที่ของ อบต. คิดค่าบริการ 20 บาท/หลัง
- (3) ลานสาธารณะของหมู่บ้าน คิดค่าบริการ 20 บาท/หลัง

ปัญหาที่พบที่ผ่านมา

- ไม่มีการจัดการในที่ที่เป็นสาธารณะของส่วนรวม
- การบริการห้องน้ำไม่เพียงพอ
- ความสะอาด ปัญหาขยะ
- ไม่มีข้อมูลการรองรับที่แน่ชัดในแต่ละแห่งว่าสามารถรับได้กี่คน
- ขาดการจัดระบบคนขายพื้น (คนขายพื้น หมายถึง บุคคลที่ขายพื้นให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อถ่อกองไฟคลายหนาว ซึ่งมีอยู่มากในช่วง High season ที่ผ่านมาไม่มีการจัดระบบทำให้สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่นักท่องเที่ยว)

☒ การบริการร้านค้า ร้านอาหาร

ในบริเวณชุมชนร่มฟ้าไทยมีร้านค้าและร้านอาหารรวมประมาณ 5 – 6 ร้านที่เป็นร้านค้าประจำ นอกเหนือจากนั้นจะเป็นร้านค้าที่มาตั้งเฉพาะกิจในช่วงของเทศกาลปีใหม่ หรืองานเทศกาลดอกเสี้ยวบาน

ปัญหาที่พบ คือ

- ไม่มีการจัดระบบร้านค้า ให้มีการจัดตั้งแบบเป็นระเบียบ
- ไม่มีการบอกราคาสินค้าที่ชัดเจนเอาเปรียบผู้บริโภค
- คุณภาพ มาตรฐานความสะอาดของอาหารและสินค้าที่จำหน่าย
- ไม่มีอาหารท้องถิ่นไว้บริการนักท่องเที่ยว
- ร้านที่ให้บริการคาราโอเกะส่งเสียงดังรบกวนในยามวิกาล

☒ การบริการรถรับ ส่ง

การบริการรถรับส่งจะมีเฉพาะในช่วงเทศกาล ซึ่งที่ผ่านมามีการลงทะเบียนการจัดรถรับส่ง จำนวน 80 คัน ราคา คันละ 400 บาทต่อคัน นั่งได้ 12 คนและมีการจัดระบบหมุนเวียนคิวเพื่อกระจายและจัดการระบบ

ปัญหาที่ผ่านมา

- มีรถรับจ้างที่ไม่ได้ลงทะเบียนมาแอบแฝงในการหาผลประโยชน์
- รถบางคันไม่มีการตรวจสอบสภาพรถให้พร้อมต่อการใช้งาน ซึ่งอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้
- คนในหมู่บ้านไม่ได้รับประโยชน์และรายได้จากการให้บริการด้านขนส่งกับนักท่องเที่ยว เท่าที่ควร

☒ **มัคคุเทศก์น้อยและนักแสดง**

การบริการมัคคุเทศก์น้อยจะมีเฉพาะช่วงวันหยุดเนื่องจากเด็กๆ ไม่ได้ไปโรงเรียน มีบริการนำเที่ยวภูชี้ฟ้า นำทางและให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว และเด็กบางกลุ่มยังมีการแสดงของชนเผ่าม้งให้นักท่องเที่ยวที่มาพักได้ชมในบริเวณที่พักอีกด้วย มีการลงทะเบียนเด็กทั้งหมด 100 คน

ปัญหาที่ผ่านมา

- มัคคุเทศก์น้อยไม่มีความรู้เพียงพอที่จะถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว
- เด็กที่แสดงไม่มีที่แสดงเป็นหลักแหล่งต้องเดินไปหาผู้ที่สนใจชมตามที่พัก ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดี
- ไม่มีการจัดระบบเด็กที่ขายของ บางคนสร้างความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยว
- ขาดสถานที่ จุดแสดงให้กับเด็กนักแสดง
- การแสดงที่ซ้ำๆ กัน ไม่มีการปรับเปลี่ยน ไม่น่าสนใจ และการแสดงไม่สามารถถ่ายทอดให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชนเผ่าม้ง

☒ **ห้องน้ำสาธารณะ**

การบริการห้องน้ำสาธารณะมีไว้บริการ 3 จุด ได้แก่

- (1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของ อบต.ดับเต่า
- (2) บริเวณ อบต. (ผาผึ้ง)
- (3) บริเวณลานกางเต็นท์ของหมู่บ้าน

ปัญหาที่ผ่านมา

- ไม่มีระบบการจัดการ
- ขาดการดูแล

- ขาดห้องน้ำที่ให้บริการน้ำอุ่นแก่นักท่องเที่ยว

บทเรียนการจัดการท่องเที่ยว "การบริหารจัดการ" บ้านร่มฟ้าไทยที่ผ่านมา

1. ระบบรถขนส่ง

- เส้นทางไม่ยืดหยุ่นระเบียบ / วิ่งทับเส้นทาง
- จัดระบบที่จอดรถโดย อบต.
- ขาดระบบชัดเจน
- การจราจรติดขัด

2. สินค้าของที่ระลึก / การถ่ายภาพ / การแสดง

- การแสดงเด็ก
- ขาดจุดการแสดง
- รบกวนนักท่องเที่ยว
- ควบคุมบนความพอดี
- นักเรียนถ่ายภาพที่ระลึก
- สร้างความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยว

3. บ้านพัก

- เพิ่มมากขึ้น
- เกิดการแออัด
- ไม่มีระบบ การดูแลจำกัด
- มีการตัดราคากันเอง
- ขาดความกลมกลืนกับธรรมชาติ
- ขาดอัตลักษณ์ชุมชน
- ขาดความสวยงาม
- มาตรฐานราคาไม่มี

4. อาหารร้านค้า

- อาหารท้องถิ่นไม่มี
- ราคาแพงเกินไป

- ร้านค้า ขาดมาตรฐาน

5. การมีส่วนร่วมชุมชน / กลุ่มหน่วยงาน

- ยังขาดความร่วมมือกัน (ของคนในชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ)
- การดูแลสิ่งแวดล้อม
- ดูแลบ้านพัก
- ขาดการกระจายทั่วถึง
- ผลประโยชน์ไม่กระจาย
- จัดการรายได้ของชุมชน , เจ้าหน้าที่มีน้อย
- วนอุทยานเจ้าหน้าที่มีน้อย ภารกิจการมาก
- ผู้ประกอบการรถยนต์ ขาดความเข้าใจข้อจำกัด
- อบต. จัดการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น

6. สภาพปัญหา

- นักท่องเที่ยว ลดลง
- สถานการณ์ท่องเที่ยวแข่งขันภายนอกมากขึ้น
- จุดเด่นการท่องเที่ยว (ธรรมชาติ ทะเลหมอก)
- การดำเนินงานแก้ไข
- ปัญหาเฉพาะหน้า ป้ายบอกการเดินทาง
- สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
- ขาดการประชาสัมพันธ์
- ขาดกิจการทั้งระบบ
- ขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ
- ชุมชนขาดความพร้อม
- ขาดการเตรียมการในการรองรับการท่องเที่ยว
- ชวงนักท่องเที่ยวน้อย บ้านพักแย่งนักท่องเที่ยวกัน

7. สิ่งแวดล้อม / วิถีวัฒนธรรม

- รณรงค์หยุดการเผาป่า
- ชุมชนยังขาดจิตสำนึก กรณีเกิดไฟป่า

- ให้ความสำคัญ / ดูแลรักษา
- พื้นที่จุดชมวิว รองรับนักท่องเที่ยวไม่พอ
- ขาดการให้ความรู้ ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว
- ขาดการนำเสนอวิถีชีวิต วัฒนธรรม ชาวม้ง
- ความมี อัตลักษณ์ชุมชน

4.2.2 ข้อมูลนักท่องเที่ยวจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นข้อมูลที่เก็บในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (High Season) ของปี พ.ศ.2552 ซึ่งนักท่องเที่ยวที่ได้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้าพักใน ร่วมสร้างสรรศรีสอรัท และภูชี้ฟ้ารีสอร์ทบางส่วน โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 80 ชุด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสรุปได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	ชาย	หญิง
จำนวน	46	34
ร้อยละ	57.5	42.5

จากตารางที่ 1 ข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าเพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิง ผู้ตอบแบบสอบถามเพศชายมีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 และผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงมีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5

ตารางที่ 2 ข้อมูลการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษา	ประถมฯ	มัธยมฯ	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	อื่นๆ
จำนวน	0	6	7	38	27	2	0
ร้อยละ	0.00	7.50	8.75	47.50	33.75	2.50	0.00

จากตารางที่ 2 ข้อมูลการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 33.75 สังเกตได้ว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามหรือผู้ที่มาท่องเที่ยววันนั้นมีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง

ตารางที่ 3 ข้อมูลอายุผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	20-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
จำนวน	2	22	26	19	8	3
ร้อยละ	2.50	27.50	32.50	23.75	10.00	3.75

จากตารางที่ 3 ข้อมูลอายุผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่านักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมาคือ ผู้ที่มีช่วงอายุ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.50

ตารางที่ 4 ข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	รับราชการ	รัฐวิสาหกิจ	ธุรกิจ/บริษัทเอกชน	วิชาชีพอิสระ	รับจ้าง/ลูกจ้าง	ค้าขาย	นักศึกษา	อื่นๆ
จำนวน	28	2	18	6	9	3	9	5
ร้อยละ	35.00	2.50	22.50	7.50	11.25	3.75	11.25	6.25

จากตารางที่ 4 ข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจ/เอกชน คิดเป็นร้อยละ 22.50

ตารางที่ 5 ข้อมูลภูมิลำเนาผู้ตอบแบบสอบถาม

จังหวัด	สงขลา	กทม.	ชลบุรี	เชียงราย	นนทบุรี	ปราจีนบุรี	พะเยา	นครศรีฯ	พัทลุง
จำนวน	4	17	2	12	2	1	3	5	2
ร้อยละ	5.00	21.25	2.50	15.00	2.50	1.25	3.75	6.25	2.50

จังหวัด	สมุทรสงคราม	ขอนแก่น	เชียงใหม่	นครพนม	กำแพงเพชร	ภูเก็ต	เลย	ลำพูน	นครปฐม
จำนวน	2	1	3	1	2	1	1	1	1
ร้อยละ	2.50	1.25	3.75	1.25	2.50	1.25	1.25	1.25	1.25

จังหวัด	กาญจนบุรี	อุบลราชธานี	ปทุมธานี	อุดรดิตถ์	อุดรธานี	สุราษฎร์ธานี	ไม่ระบุ
จำนวน	1	3	1	1	1	5	7
ร้อยละ	1.25	3.75	1.25	1.25	1.25	6.25	8.75

จากตารางที่ 5 ข้อมูลภูมิลำเนาผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ที่เข้าพักมีภูมิลำเนาอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 21.25 รองลงมาคือ จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 15.00 และจากแบบสอบถามยังชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ มีภูมิลำเนาอยู่ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ และมีบางรายที่ระบุว่ามิมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยแต่พำนักอยู่ต่างประเทศ

ตารางที่ 6 ข้อมูลรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้/บาท	ต่ำกว่า 5,000	5,001-10,000	10,001-15,000	15,001-20,000	20,001-25,000	25,001-30,000	สูงกว่า 30,000	ไม่ระบุ
จำนวน	5	8	14	14	4	9	23	3
ร้อยละ	6.25	10.00	17.50	17.50	5.00	11.25	28.75	3.75

จากตารางที่ 6 ข้อมูลรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามมีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดคือ สูงกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.75 รองลงมาคือผู้มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท และ 15,001-20,000 บาทซึ่งมีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 17.50

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจในการท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า

ระดับความพึงพอใจ(คะแนน)

5 = ดีมาก

4 = ดี

3 = ปานกลาง

2 = พอใช้

1 = ควรปรับปรุง

ตารางที่ 7 ข้อมูลความพึงพอใจด้านที่พักในชุมชน

1.ด้านที่พัก	ระดับความพึงพอใจ (คะแนน)					ไม่ได้รับ บริการ
	5	4	3	2	1	
1.1 โครงสร้าง ความ มั่นคง แข็งแรง	42.50	18.75	8.75	2.50	0	0
1.2 ความเป็น เอกลักษณ์ของท้องถิ่น	30.00	43.75	17.50	5.00	3.75	0
1.3 ความสะอาดของ เครื่องนอน	27.50	57.50	11.25	2.50	1.25	0
1.4 ความสะอาดของ ห้องน้ำ ห้องส้วม	21.25	55.00	20.00	3.75	0	0
1.5 ความปลอดภัยใน ชุมชน	38.75	50.00	8.75	1.25	1.25	0
1.6 ความมีอัธยาศัย ไมตรีของเจ้าบ้านและ สมาชิกในครอบครัว	72.00	26.25	0	1.25	0	0

ตารางที่ 8 ข้อมูลความพึงพอใจด้านอาหารและโภชนาการ

2.ด้านอาหาร/ โภชนาการ	ระดับความพึงพอใจ (คะแนน)					ไม่ได้รับ บริการ
	5	4	3	2	1	
2.1 อาหารพื้นบ้าน ความเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น	20.00	30.00	23.75	6.25	3.75	3.75
2.2 รสชาติความอร่อย	21.25	47.50	26.25	2.50	1.25	1.25
2.3 ความหลากหลาย ของอาหาร	1.50	37.50	37.50	2.50	3.75	1.25
2.4 ปริมาณอาหาร เพียงพอ/เหมาะสม	30.00	50.00	1.25	0	0	2.50
2.5 ความสด สะอาด ของอาหาร	31.25	46.25	20.00	0	0	2.50
2.6 ความสะอาดและ ปลอดภัย ของภาชนะ	26.25	52.50	15.00	3.75	1.25	1.25
2.7 ความสะอาดถูก สุขลักษณะของ ห้องครัว	20.00	48.75	21.25	6.25	1.25	2.50
2.8 ความสะอาดของ น้ำดื่ม	31.25	47.50	13.75	5.00	0	2.50

ตารางที่ 9 ข้อมูลความพึงพอใจด้านความปลอดภัย

3.ด้านความปลอดภัย	ระดับความพึงพอใจ (คะแนน)					ไม่ได้รับ บริการ
	5	4	3	2	1	
3.1 ระบบการดูแล ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน นักท่องเที่ยว	32.50	38.75	15.00	3.75	0	0
3.2 มีการให้ข้อมูล ล่วงหน้า เพื่อการ เตรียมตัว	17.50	45.00	27.50	7.50	0	0
3.3 มีอุปกรณ์ในการ ดูแลรักษาความ ปลอดภัย	15.00	40.00	38.75	5.00	0	1.25
3.4 การดูแลความ ปลอดภัยของ นักท่องเที่ยวใน ระหว่างทำกิจกรรม	26.25	46.25	18.75	6.25	0	1.25
3.5 มีความพร้อม เกี่ยวกับการปฐม พยาบาลเบื้องต้น	12.50	32.50	40.00	5.00	0	7.50

ตารางที่ 10 ข้อมูลความพึงพอใจด้านการจัดการโดยชุมชน

4.ด้านการจัดการโดย ชุมชน	ระดับความพึงพอใจ (คะแนน)					ไม่ได้รับ บริการ
	5	4	3	2	1	
4.1 รับทราบข้อมูล ทำให้มีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า	17.50	43.75	26.25	5.00	1.25	5.00
4.2 กำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว	21.25	43.75	25.00	3.75	1.25	5.00
4.3 ระบบการจองล่วงหน้า	23.75	41.25	20.00	3.75	1.25	17.50
4.4 ระบบรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการ	22.50	40.00	23.75	3.75	0	6.25
4.5 การจัดการบ้านพักที่ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน	26.25	36.25	26.25	6.25	0	5.00

ตารางที่ 11 ข้อมูลความพึงพอใจด้านการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว

5.ด้านการให้ความรู้ กับนักท่องเที่ยว	ระดับความพึงพอใจ (คะแนน)					ไม่ได้รับ บริการ
	5	4	3	2	1	
5.1 การสื่อความหมาย ของมรดกแห่งชาติท้องถิ่น	30.00	41.25	17.50	6.25	0	2.50
5.2 การรับรู้เรื่อง เกี่ยวกับธรรมชาติ	20.00	35.00	33.75	5.00	1.25	5.00
5.3 การรับรู้เรื่อง วัฒนธรรม/ประเพณี ของชุมชน	18.75	38.75	31.25	5.00	0	6.25
5.4 การรับรู้เรื่องวิถี ชีวิตของคนในชุมชน	15.00	42.50	30.00	7.50	1.25	3.75
5.5 ป้ายบอกทาง/ป้าย ข้อมูลท่องเที่ยวใน ชุมชน	30.00	41.25	18.75	6.25	0	3.75
5.6 คู่มือท่องเที่ยว ชุมชน	15.00	38.75	27.50	7.50	2.50	2.50

ตารางที่ 12 ข้อมูลความพึงพอใจด้านคุณภาพของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว

6.ด้านคุณภาพของ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว	ระดับความพึงพอใจ(คะแนน)					ไม่ได้รับ บริการ
	5	4	3	2	1	
6.1 การมีจิตใจ ให้บริการ	46.25	40.00	7.50	3.75	0	2.50
6.2 คำนึงถึงความ ปลอดภัย	31.25	51.25	11.25	2.50	0	3.75
6.3 มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่	35.00	45.00	13.75	3.75	0	2.50
6.4 ความรู้และทักษะ ในการทำงาน ด้านการ ท่องเที่ยว	26.25	45.00	17.50	5.00	0	5.00

ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า

1. ที่จอดรถไม่เพียงพอ
2. การจัดการขยะมูลฝอย
3. ในเวลากลางคืน มีเสียงเพลงดังรบกวน
4. ควรมีการสร้างจุดเด่นทางด้านวัฒนธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน
5. การบริหารจัดการเรื่องการจ่ายค่ามัคคุเทศก์ให้มีมาตรฐาน
6. ห้องน้ำไม่พร้อม/น้ำไหลไม่แรง
7. ที่นอนแข็งไป

ตารางที่ 13 จำนวนวันที่เข้าพักของผู้ตอบแบบสอบถาม

จำนวนวันที่ พัก	1	2	3	4	5	6	7	ไม่ระบุ
จำนวนคน	53	17	7	4	-	1	1	-

จากตารางที่ 12 จำนวนวันที่เข้าพักของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ที่เข้าพัก 1 วัน มีจำนวนมากที่สุดคือ 53 คน รองลงมาคือ 2 วันจำนวน 17 คน พัก 3 วันจำนวน 7 คน พัก 4 วันจำนวน 4 คน พัก 6 วันจำนวน 1 คนและพัก 7 วันจำนวน 1 คน

ตารางที่ 14 ข้อมูลการเคยมาท่องเที่ยวที่ภูชี้ฟ้าของผู้ตอบแบบสอบถาม

มาเป็นครั้งที่	1	2	3	4	6	10	ไม่ระบุ
จำนวนคน	54	12	6	3	1	1	3
ร้อยละ	67.50	15.00	7.5	3.75	1.25	1.25	3.75

จากตารางที่ 14 พบว่านักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นจำนวน 54 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.50 เคยมาเที่ยวที่ภูชี้ฟ้าเป็นครั้งแรก และมีผู้ตอบแบบสอบถามที่มาเที่ยวภูชี้ฟ้าเป็นครั้งที่ 10 จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 1.25

ตารางที่ 15 ข้อมูลการเคยมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศของ
ผู้ตอบแบบสอบถาม

	เคย	ไม่เคย	ไม่ระบุ
จำนวนคน	45	26	9
ร้อยละ	56.25	32.50	11.25

จากตารางที่ 15 ข้อมูลการเคยมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศพบว่า ผู้ที่มาท่องเที่ยวที่ภูชี้ฟ้าส่วนใหญ่คือ 45 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 56.25 เคยเดินทางไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมาก่อนและส่วนใหญ่ระบุว่าไปมากกว่า 1 ที่

สถานที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกระบุในแบบสอบถาม ได้แก่ บ้านลีเล็ด ชุมชนคลองน้อย บ้านถ้ำผึ้ง เกษะยวน้อย เกษะพิทักษ์ บ้านแม่กำปอง บ้านทะเลนอก ชุมชนศิรีวง บ้านนาดีน บางเจ้าอ่า ตลาดสามชุก บ้านห้วยแร้ง บ้านน้ำเขียว ปาย เกษะสีช้าง ชุมชนตลาดบางเขน บ้านท่าวัด เกษตรอินทรีย์เขาสมิง บ้านจำรุง น้ำตกขุนกร อัมพวา ภูเรือ บ้านสลักคอก

สิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามประทับใจมากที่สุด

1. ทิวทัศน์ที่สวยงาม ทะเลหมอก
2. ความเป็นกันเองของเจ้าของบ้านพัก
3. อากาศที่หนาวเย็น
4. วิถีชีวิต วัฒนธรรม
5. ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ดอกไม้ที่สวยงาม
6. ความเป็นของชาวบ้าน ยิ้มแย้มแจ่มใส
7. บ้านพัก รีสอร์ท สะอาด สะดวกสบาย บริการดี
8. อาหารสะอาด
9. เด็กๆ ชาวเขาน่ารัก
10. ผัก ผลไม้ เมืองหนาว

อะไรบ้างที่น่าจะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การท่องเที่ยวที่นี้ดีขึ้น
น่าประทับใจมากขึ้น จากผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ความสะอาด สบาย และความสะอาดของห้องน้ำ
2. การกำจัดขยะมูลฝอย

3. ระบบรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว
4. สถานที่จอดรถที่เพียงพอ
5. ควรมีลานแสดง และกิจกรรม
6. การบริหารจัดการ
7. ควรมีการบริการอาหารที่หลากหลาย อาหารท้องถิ่น และปรับปรุงรสชาติ
8. ควรมีป้ายบอกระยะทางขึ้นภูชี้ฟ้าเป็นระยะ
9. รณรงค์รักษาความสะอาด ทั้งขยะให้ลงดัง
10. ความปลอดภัยของเส้นทางขึ้นภูชี้ฟ้า
11. แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน
12. ความเหมาะสมของราคาอาหาร ที่พัก
13. เสี่ยงรถบรรทุก
14. น่าจะมีรถมอเตอร์ไซด์ให้เช่าที่เกี่ยวข้มพื้นที่ใกล้เคียง
15. กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
16. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน
17. ควรมีป้ายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ
18. ควรเพิ่มแสงสว่างบริเวณทางเดิน
19. จัดระบบการนำคนขึ้นภูชี้ฟ้าให้เป็นระเบียบ เพราะนักท่องเที่ยวเกิดความสับสนวุ่นวาย

4.2.3 แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม

แนวทางการจัดการท่องเที่ยว บ้านร่มฟ้าไทย

จากการประชุมชาวบ้านหลายครั้ง ได้หารือกันถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมฟ้าไทยแนวใหม่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่ได้สะท้อนมาข้างต้น และสามารถจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์ต่อคนท้องถิ่นอย่างแท้จริง จากการระดมความคิดที่ประชุมมีข้อเสนอแนะต่อการปรับตัว ดังนี้

- การทำการท่องเที่ยวแบบ HOME STAY อาจเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยว
- การจัดทีม การจัดการน้ำ / ไฟป่า / การดูแลป่าชุมชน โดยเฉพาะ
- ชยะ การแยกเศษ ชยะ (ธนาคารขยะ) จัดตั้งกลุ่มดูแล ให้ความรู้
- เอกลักษณ์ของ ภูชี้ฟ้า ของที่ระลึก พัฒนา ผลิตภัณฑ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ ของ ภูชี้ฟ้า

- แหล่งท่องเที่ยว มีศูนย์วัฒนธรรมม้ง ที่มีอยู่เดิม เราควรจะปรับปรุง นำเสียดายไม่มีกิจกรรมอะไรเลย
- การคัดแยกขยะในกลุ่มผู้ประกอบการ (คนที่เลี้ยงหมู ทำน้ำหมัก ฯลฯ)
- อยากให้มีลาน วัฒนธรรมชนเผ่า พื้นที่การแสดง
- จัดระบบการบริหารจัดการบ้านพัก รีสอร์ท โดยใช้ศูนย์บริการข้อมูลของ อบต.ดับเต่า เป็นศูนย์กลางในการติดต่อบ้านพัก รีสอร์ท ของนักท่องเที่ยว โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ และตัวแทนของกลุ่มผู้ประกอบการ เป็นผู้สังเกตการณ์ เพื่อลดปัญหาการแย่งชิงลูกค้ากันเองของผู้ประกอบการ
- มีการจัดระดับ (Grade) ของบ้านพัก รีสอร์ท เช่น ระดับ A ราคา 1,000 บาทขึ้นไป ระดับ B ราคา 500-1,000 บาท และระดับ C ราคาต่ำกว่า 500 บาท โดยให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้ตัดสินใจ ตามความพึงพอใจ โดยจะมีข้อมูลของที่พักและรูปถ่าย อยู่ที่ศูนย์บริการข้อมูลของ อบต.ดับเต่า เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานของที่พัก และเป็นการลดปัญหาการตัดราคาเพื่อแข่งขันกันของผู้ประกอบการ
- การใช้คู่มือแทนเงินสด ในการจ่ายค่าที่พัก เพื่อความโปร่งใสในการบริหารจัดการ
- จัดระบบไกด์เด็กให้อยู่ประจำบ้านพัก รีสอร์ท เพื่อแก้ปัญหาการบงกชนักท่องเที่ยวและเพื่อความปลอดภัยของเด็ก
- ขึ้นทะเบียนและสร้างกฎระเบียบไกด์เด็กและนักแสดง เพื่อจัดระบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้เป็นมาตรฐาน ทั้งในเรื่องความสะอาด การแต่งกายของนักแสดง และสามารถติดตามทรัพย์สินคืนมาได้ในกรณีที่มีการลักขโมย
- พัฒนาและปรับปรุง การแสดง ให้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าม้ง
- จัดพื้นที่ลานแสดง เพื่อให้นักแสดงได้แสดงเป็นที่ เป็นเวลา โดยให้ผู้ประกอบการบ้านพัก รีสอร์ท เป็นผู้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการแสดงให้นักท่องเที่ยว
- การจัดโซนระบบขนส่ง ในการวิ่งรับส่งนักท่องเที่ยวเข้าหมู่บ้านในช่วง High season (พ.ย.-ธ.ค.) ให้เป็นสิทธิ์เฉพาะคนในชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย
- จัดระบบคนขายพินในพื้นที่กางเต็นท์
- จัดสรรเงินรายได้ของผู้ประกอบการ เพื่อมาจ้างคนในชุมชนในการจัดการเก็บขยะ และเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน
- เปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ และหากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ

4.3 กระบวนการเรียนรู้ในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย

4.3.1 ข้อมูลจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการประชุมเสนอแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ภูชี้ฟ้าโครงการวิจัย การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ต.ตับเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย วันที่ 17 พฤศจิกายน 2552 ณ ห้องประชุมศูนย์บริการนักท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า ต.ตับเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย พบว่า

ประธานการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ และเชียงราย (นายบันเทิง เครือวงศ์)

- กล่าวถึงเรื่องการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย และวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการในครั้งนี้ เพื่อถอดบทเรียนในการจัดทำโครงการระยะที่ 1

ทีมงานวิจัย (สกว.)

- บ้านร่มฟ้าไทยเป็นการจัดการการท่องเที่ยวไปแล้วแต่เกิดปัญหา คนในพื้นที่จึงมีแนวความคิดที่จะทำวิจัย "โครงการวิจัย การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า ต.ตับเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย" ขึ้น โอกาสนี้จึงขอให้ตัวแทนทีมวิจัยได้นำเสนอความเป็นมาของโครงการและได้ดำเนินการไปถึงไหนแล้ว

ผู้ใหญ่บ้านบ้านร่มฟ้าไทย(นายทวีชัย แซ่ลี)

- สำหรับบ้านร่มฟ้าไทยมีภูชี้ฟ้า ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะมาดูทะเลหมอกตอนเช้าแล้วก็กลับ ในขณะนี้จึงมีแนวคิดที่จะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวพักยาวขึ้น และทำอย่างไรให้มีแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

ผอ.กศน. (นายสะอาด คำตัน)

- การเสนอแนวคิดแรก ๆ ไม่ได้กล่าวถึงจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว อยากให้สร้างความเข้าใจตรงกันก่อน ภาพรวมของการท่องเที่ยวยังไม่สามารถเข้าไปบริหารจัดการได้ ยกตัวอย่างเช่น อาหาร มีจุดเด่นอะไรที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เช่นงานดอกเสี้ยวบาน มีสิ่งไหนที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวบ้าง

พันโทณรงค์

- เท่าที่ได้มาปฏิบัติงานมาปีที่ 2 แล้ว ปีนี้ได้มีการประชุมไปแล้ว ภูชี้ฟ้าติดอันดับในประเทศไทย และทำรายได้เป็นอย่างมากและรัฐบาลก็สนับสนุนการท่องเที่ยวมากขึ้น ติดตามข่าวแล้วจะพบว่ามีการเปิดตัวสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น แล้วคนที่มาเที่ยวไม่ค่อยมากนัก ต้องพิจารณาแล้วว่าทำไมเมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวแล้วสามารถไปเที่ยวที่อื่นต่อ มี 3 ข้อคิดที่อยากเสนอ
 1. ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะมา ร่วมกันวางแผนจะให้นักท่องเที่ยวมาพื้นที่ของเราแล้วจะให้ไปเที่ยวที่ไหนบ้าง
 2. เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวแล้ว มีจุดไหนบ้างที่น่าสนใจและมีกิจกรรมอะไรที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำได้บ้าง และทำไมให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจกลับไป
 3. เมื่อนักท่องเที่ยวกลับไปแล้ว เกิดปัญหาอย่างไรบ้าง มีการนำมาแก้ไขอย่างไร

เจ้าหน้าที่หน่วยจัดการต้นน้ำนางว – นาง

- เท่าที่ได้ปฏิบัติงานก็รับรู้ปัญหา อยากให้ทีมงานเสนอข้อมูลของการวิจัยว่ามีจุดด้อย – จุดเด่นอย่างไร ทุกปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวเยอะ ปัญหาที่ตามก็เยอะ ที่พักมีจำนวนมากขึ้น จึงกลายเป็นสลับไม่มีความสุข นักท่องเที่ยวมาเพื่อชมธรรมชาติ ชมความงดงามของทะเลหมอก สิ่งที่ชุมชนให้ความสำคัญก็คือธรรมชาติ เท่าที่ผ่านมา ชุมชนให้ความร่วมมือแต่จิตสำนึกจริง ๆ ยังไม่พอ อยากให้ชุมชนมีส่วนร่วมที่จะแก้ไขปัญหา เช่นปัญหาเรื่องอาหาร บางร้านก็ขายเกินราคา ผู้ประกอบการบ้านพักแย่งนักท่องเที่ยวและตัดราคากัน และอีกปัญหานึงก็คือเด็กขายของที่ระลึก เราไม่สามารถควบคุมเรื่องจำนวนของเด็กได้ กลายเป็นการรบกวนนักท่องเที่ยว

รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดับเต่า (นายประเวศน์ เกียรติวรทรง)

- เสนอ ทำไมนักท่องเที่ยวมาเที่ยวภูชี้ฟ้าลดลงแต่หันไปเที่ยว อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอนมากขึ้น มองว่าต้องมีการประชาสัมพันธ์ การจัดการระบบการท่องเที่ยว การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง และเรื่องของงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนแต่ไม่เพียงพอ

ประธานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ (นายบันเทิง เครือวงศ์)

- เรื่องการของงบประมาณให้ท่าน ผอ.ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายชี้แจง

ผอ.สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย (ผอ.พรหมโชติ ไตรเวช)

- หน่วยงาน ททท.เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเยอะๆ ที่ อ.ปายที่มีนักท่องเที่ยวไปเยอะ เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ คนละกลุ่มนักท่องเที่ยว กับที่ภูชี้ฟ้า ทางท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายจะนำข้อมูลไปให้ ททท.ประชาสัมพันธ์ ให้มากขึ้น การเสนอของบประมาณยังขาดข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญ จึงไม่ได้รับการอนุมัติงบประมาณอยากให้มีการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานมากขึ้น ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายแจ้ง ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดจะมาประชาสัมพันธ์เองในพื้นที่ของ

อ.เวียงแก่น และ อ.เทิง ในวันที่ 18 – 19 ธันวาคม 2552 ฝากเรื่องการพัฒนาสภาพแวดล้อมด้วย การขายของที่ระลึกก็เช่นกัน เราจะทำอย่างไรให้มีเอกลักษณ์มากขึ้น อยากให้ระดมความคิดร่วมกันติดขัดสิ่งไหนให้ร่วมกันแก้ไขปัญหา เรื่องงบประมาณ ให้เสนอขอมาทาง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ถ้าเกินความสามารถก็จะทำหน้าที่ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ และต่อไปจะไม่มีคำว่าภูชี้ฟ้าอย่างเดียวจะต้องมี ผาตั้งด้วย

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตับเต่า (นายเอกชัย หาญสุวรรณชัย)

- เสนอเห็นควรที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง และต้องร่วมมือกันที่จะพัฒนา ขับเคลื่อนไปด้วยกัน และนำแนวคิดที่ได้จากเวทีแห่งนี้ไปพัฒนา ส่วนงบประมาณ อาจจะเป็นเพียงส่วนหนึ่ง พื้นที่สามตำบล เทศบาลตำบลยางฮอม ,องค์การบริหารส่วนตำบลปอ, องค์การบริหารส่วนตำบลตับเต่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลตับเต่าจะนำแนวคิดที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้นำไปพูดคุยปรึกษารื้อกับอีกสองตำบลเพื่อหาแนวทางร่วมกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลตับเต่า (เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว)

- มีการประชุมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกปี ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เป็นปัญหาเดิม การแก้ไขก็แก้ไขแบบเดิมๆ ให้ผ่านพ้นช่วงการท่องเที่ยวเป็นปีๆ ไป เช่น จำนวนของเด็กโกดต่างๆ ไม่สามารถควบคุมจำนวนได้ ที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลตับเต่ามีการอบรมและแจกบัตรประจำตัวเด็กโกด แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้

วนอุทยานภูชี้ฟ้า

- แจ้ง จนท.วนอุทยานภูชี้ฟ้ามีจำนวนจำกัด และทางวนอุทยานภูชี้ฟ้าได้มีโครงการที่จะทำป้ายสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนเป็นจุด ๆ และจะจัดให้มีการทำควิ ให้กับเด็กกลุ่มต่าง ๆ ต้องมีการคุยกันกับเด็กด้วย บางช่วงที่นักท่องเที่ยวจะขอความร่วมมือจากทาง อบต.เกี่ยวกับกำลัง อบรมด้วย

ผอ.กศน. (นายสะอาด คำตัน)

- เสนอปัญหาไปแล้ว อยากให้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา อยากให้มีการนำวิถีชีวิตวัฒนธรรมชนเผ่า ประเพณีเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น ป้ายสื่อความหมาย ที่ทาง วนอุทยานภูชี้ฟ้าเสนอ และการทำให้มีจุดแสดงของเด็ก จุดถ่ายรูป จุดขายของให้กับเด็ก และเสนอให้มีการจัดตั้ง กองทุนการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อจัดการบริหารการท่องเที่ยว ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น

ผู้ใหญ่บ้านบ้านร่มฟ้าไทย (นายทวีชัย แซ่ลี)

- ชุมชนบ้านร่มฟ้าไทยมีความน่าสนใจก็คือเป็นสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์แห่งการสู้รบในอดีต

ทีมวิจัยในพื้นที่ (ส.อบต.บ้านร่มฟ้าไทย)

- เท่ที่ฟังมากก็จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นที่นั่นทั้งนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำวิจัยมี ดังนี้
 1. ความเข้าใจของคนในชุมชนที่นี้เกี่ยวกับการวิจัย
 2. ความร่วมมือของชุมชนในการร่วมมือกันแก้ไขปัญา
 3. ที่พักร้านอาหารมีการตัดราคา ราคาสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ราคาที่พักไม่มี ความแน่นอน
 4. จุดชมวิวมียพื้นที่ไม่เพียงพอ
 5. ขาดการประชาสัมพันธ์
 6. เด็กไกด์ มารยาทไม่ค่อยดี
 7. จุดจอดรถไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว

รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบับเต่า (นายประเวศน์ เกียรติยรรยง)

- เสนอแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของตำบลบับเต่า คือ ภูผาสวรรค์ อยู่บ้านร่มโพธิ์ทอง และ ภูชมดาว บ้านไทยสามัคคี ก็มีความสวยงามเช่นกัน ในอนาคตคาดว่าจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

พี่เลี้ยงโครงการวิจัยฯ (สกว.)

- ที่ผ่านมามีได้สะท้อนถึงปัญหาของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น ที่พักมีการตัดราคา การตัดลูกค้า มีความแออัดไม่สวยงาม มาตรฐานของบ้านพัก สินค้าของที่ระลึกไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอแนะมีดังนี้
 1. การสร้างระบบบริหารจัดการจากข้อมูลที่ชัดเจนตรงกัน
 2. กิจกรรมการท่องเที่ยว/การจัดการที่ต้องวางแผนก่อน
 3. ประเมินตัวเองพื้นที่ที่มีจุดอ่อนอะไร ทำไมนักท่องเที่ยวถึงลดลง
 4. ท่องเที่ยวและกีฬาจะประสาน ททท.ด้านการตลาด
 5. เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวพื้นที่โดยรอบ
 6. จัดทำป้ายสื่อความหมายให้ นักท่องเที่ยว ด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ความเชื่อ
 7. ประสานความร่วมมือทุกหน่วยงานในพื้นที่
 8. หน่วยงานของท้องถิ่นควรมีการจัดสรรงบประมาณบริหารการท่องเที่ยวของพื้นที่ "กองทุนการท่องเที่ยว"
 9. การบริหารอย่างมีส่วนร่วม มีใครเกี่ยวข้องบ้าง ? อยู่ในส่วนไหน?

คุณสมศักดิ์ มาลี

- ภูชี้ฟ้ามีจุดแข็งของเรื่องของประวัติศาสตร์และนำไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้คนรุ่นใหม่เข้ามาศึกษาหาความรู้ได้

ผอ.กศน. (นายสะอาด คำตัน)

- เสนอเพิ่มเติม จัดให้มีจุดจอดรถ ให้ทำเป็นแผนที่จุดจอดรถให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อที่นักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วสามารถดูได้ว่ามีสถานที่ที่สามารถจอดรถได้ และรถ VIP จัดให้มีสถานที่ต้อนรับ และขอเสนอแนวคิด R&D แบบชาวบ้านก็คือ รู้ปัญหาแล้วทำเลย ไม่ต้องรอ รู้ปัญหา-หาทางออก-บอกผู้รับผิดชอบ-กำหนดกรอบทำงานที่ชัดเจน

ผอ.สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย (ผอ.พรหมโชติ ไตรเวช)

- เห็นด้วยกับ ผอ.กศน.ให้ระบุผู้รับผิดชอบเลย ฝ่ายท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ตำบลเต๋ด้วยและการปรับแก้ไขปฏิทินสามารถแจ้งมาทางสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาได้
จะดำเนินการแก้ไขให้

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตำบลเต๋ (นายเอกชัย หาญสุวรรณชัย)

- จากการร่วมกันในวันนี้ ต่อไปก็จะมีการร่วมกันขับเคลื่อนไปแนวทางเดียวกัน และก่อนที่
ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดจะมาภูชี้ฟ้าในครั้งนี้อาจจะมีการประชุมหารือกันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อ
เตรียมความพร้อม ในโอกาสนี้ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มาให้ความรู้และให้แนวทางการ
แก้ไขปัญหาในครั้งนี้

4.3.2 กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนร่มฟ้าไทย

ชุมชนบ้านร่มฟ้าไทยเป็นชุมชนที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามนโยบายด้านความมั่นคงของภาครัฐ ในช่วง
หลังการต่อต้านอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อแย่งชิงมวลชน อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการ
ปกครองของชาติไทย ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประเทศ
มหาอำนาจในค่ายคอมมิวนิสต์ และรัฐบาลไทยที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจในค่ายเสรีนิยมเช่นเดียวกัน ทำให้พื้นที่
บ้านร่มฟ้าไทยเป็นสมรภูมิรบ แย่งชิงมวลชนของทั้ง 2 ฝ่าย โดยหลังเหตุการณ์คลี่คลายลง ทางภาครัฐ
ได้จัดตั้งมวลชนขึ้นมากลุ่มหนึ่งเพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านโดยอยู่ในการควบคุมดูแลของภาครัฐ ตาม
ยุทธศาสตร์ในด้านงานมวลชนและความมั่นคง ซึ่งทำให้มีกลุ่มคนที่มาอยู่อาศัยหลากหลายที่มา โดย
พื้นฐานของชุมชนชาวม้งนั้นส่วนใหญ่เป็นชุมชนเครือญาติที่มีความสัมพันธ์กัน จะพบว่ามีตระกูลใหญ่
อยู่ไม่กี่ตระกูลในหมู่บ้าน ซึ่งการจัดตั้งของภาครัฐโดยขาดมิติในด้านของความสัมพันธ์ของคนใน
ชุมชนนั้น ส่งผลกระทบต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก

การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย มีบทบาทต่อการสร้างกระบวนการมี
ส่วนร่วมซึ่งมากกว่าการร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจเท่านั้น กระบวนการการทำงานวิจัย ซึ่งในการดำเนิน
โครงการที่ผ่านมาอันยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมคิดแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
ของคนในชุมชน โดยผ่านเวทีต่างๆ และกระบวนการเก็บ สืบค้น รวบรวมข้อมูล ซึ่งทำให้คนในชุมชน
ได้มีโอกาสที่จะปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น และได้รับฟังความรู้สึก ความคิดเห็นของผู้อื่น จากระยะเวลา

การทำงานที่ผ่านมา ทีมวิจัยและชาวบ้านชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย ได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน และทำให้คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูล และมองเห็นสภาพปัญหา สถานการณ์ ในด้านต่างๆ ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะในเรื่องการท่องเที่ยว หลังจากได้มีค้นพบถึงปัญหาและสถานการณ์ของชุมชนแล้ว ทางทีมวิจัยและชาวบ้านได้ร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและสอดคล้องต่อความต้องการของคนในชุมชน

ชุมชนได้มีการวางแผนที่จะมีการจัดการระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนในทุกๆ ด้าน ในด้านการจัดการบ้านพัก รีสอร์ท ได้มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการและใช้ศูนย์ข้อมูลของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเต่า เป็นศูนย์กลางในการติดต่อห้องพักของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ลดปัญหาความขัดแย้ง การแย่งลูกค้า การตัดราคาหรือการโกงราคา กันเองของผู้ประกอบการร้านอาหารจะต้องมีการตกลงทำความเข้าใจและสร้างมาตรฐานร่วมกัน ทั้งในด้านราคาที่เป็นธรรม คุณภาพของอาหาร ความสะอาดเป็นต้น นอกจากนี้ทางทีมวิจัยและชุมชนยังได้คำนึงถึงคนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นผู้ประกอบการว่าควรจะมีการกระจายรายได้สู่คนกลุ่มนี้ด้วย โดยได้ใช้สภาพปัญหาที่ได้ค้นพบจากกระบวนการงานวิจัยคือ ปัญหาการจัดการขยะ ซึ่งชุมชนมีถังขยะอยู่โดยทั่วไป แต่ขาดผู้ที่จัดเก็บและนำไปทำลายอย่างถูกวิธี ดังนั้นกลุ่มผู้ประกอบการจึงมองว่าควรจะต้องจัดสรรงบประมาณบางส่วนไว้ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ มาจ้างคนในชุมชนที่ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว และยังเป็นการจัดการปัญหาขยะได้อีกด้วย นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้เสนอการจัดการเรื่องระบบขนส่งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สร้างรายได้ค่อนข้างสูง โดยได้มีการเสนอว่าการรับส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนนั้น ควรจะเป็นรถของคนในหมู่บ้านก่อน ที่จะมีสิทธิ์ รวมทั้งการจัดระบบไกด์เด็กและนักแสดง ให้มีการขึ้นทะเบียน สร้างมาตรฐานและให้ไกด์เด็กอยู่ประจำรีสอร์ท เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของเด็กๆ ในชุมชน ซึ่งถือเป็นความหวังของคนในชุมชนมีต่อกัน หากจะมองในด้านของหลักการมีส่วนร่วมนั้น ชุมชนและทีมวิจัยได้มองเห็นความสำคัญของการร่วมรับผลประโยชน์ของคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม

จากการดำเนินโครงการวิจัยในระยะแรกที่ผ่านมา เครื่องมือและกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยน รับรู้ ถึงปัญหาสถานการณ์ และความต้องการร่วมกัน จนนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย ซึ่งทางชุมชนจะได้นำไปใช้ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (High season) ที่กำลังจะถึงนี้ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน และความเสียสละร่วมกัน แผนงานที่วางไว้จึงจะประสบผลสำเร็จได้

บทที่ 5

สรุป วิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัย

โครงการวิจัย :

การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่มฟ้าไทยภูชี้ฟ้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

เป้าหมายการทำวิจัย :

สร้างระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย

เป้าหมายการทำงาน :

- เพื่อศึกษารวบรวมหลักฐานข้อมูลด้านการจัดการการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า
1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทยในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย
 2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะนำไปทดลองปฏิบัติในระยะที่ 2

ผลที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย

ข้อมูลศักยภาพชุมชนและระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการจัดระบบการท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนร่มฟ้าไทยได้ก่อตั้งขึ้นโดยหน่วยงานพัฒนาความมั่นคงพื้นที่ดอยยาว - ผาหม่น เป็นหมู่บ้านป้องกันชายแดนไทย - ลาว ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2543 ปัจจุบันได้เป็นหมู่บ้านภูชี้ฟ้า ได้รับสภาพเป็นวนอุทยานภูชี้ฟ้า และภูชี้ฟ้าถือเป็นจุดท่องเที่ยวหลักของตำบลต้า อำเภอเทิง ซึ่งมีจัดชมวิทัศน์ที่สวยงาม อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,626 เมตร

ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เส้นทางท่องเที่ยวใหม่

จากการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ได้แก่ เส้นทางผาผึ้ง พบว่า ผาผึ้ง ชื่อนี้มาจากบริเวณถ้ำ มีหน้าผาที่มีรังผึ้งอยู่เป็นจุดเด่น ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนั้นว่าผาผึ้ง บริเวณนี้สามารถพัฒนาเป็น

เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติได้ ซึ่งยอดของผาผิงเป็นยอดแหลมคล้ายกับภูชี้ฟ้า นอกจากนี้ยังเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำงาวที่เป็นต้นของน้ำตกตาดฟ้าเรียงรายกันไปถึง 7 ชั้น เป็นลักษณะของผืนป่าดงดิบ มีปามะเดื่อและทุ้งบกที่สวยงาม มีระบบนิเวศที่สวยงาม ศึกษาสมุนไพรนานาชนิด นกชนิดต่างๆ และยังเป็นเส้นทางประวัติศาสตร์ในอดีตสมรภูมิรบ (พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย) มีถ้ำหินสวยสำคัญในอดีตคือถ้ำหินเส้นที่ไปลงนามบินสมัยฝรั่งเศสเข้ามายึดครองพื้นที่บริเวณดังกล่าว สมัยก่อนเกิดสงคราม ปีพ.ศ.2509 และมีการสร้างสนามบินในปี พ.ศ.2507 เส้นทางนี้เป็นเส้นทางสายประวัติศาสตร์ที่มีเรื่องเล่า ตำนาน ความเชื่อและเรื่องราวของอดีตที่สามารถเป็นเรื่องราวในการพานักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้

ทรัพยากรทางธรรมชาติ (ภูชี้ฟ้า)

มีถ้ำอยู่ 3 จุด ได้แก่ 1. คลังอาวุธ 2. เรือนพยาบาล 3. ถ้ำวังทอง
จุดชมวิว หลังพระพุทธรูป
ป่าสมบูรณ์ เป็นเส้นทางเดิน ทหารฝรั่งเศส
น้ำตก

ประวัติศาสตร์ (การสู้รบ)

ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ (ผกค.) + รัฐบาลไทย
ประวัติศาสตร์ การตั้งหมู่บ้าน เดิม ชื่อขุนห้วยคอก

แหล่งรวมที่พัก รีสอร์ท ที่เป็นของคนท้องถิ่น

จำนวน 21 แห่ง, (ราคา 300-2,500 บาท)

วัฒนธรรม / วิถีชีวิต

ชนเผ่าม้ง / อาข่า / เย้า / คนพื้นเมือง

วัฒนธรรมชนเผ่าม้ง ประเพณีดั้งเดิม กิจกรรมต่างๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชนเผ่าม้ง

หน่วยงานที่หลากหลายพร้อมสนับสนุนชุมชน

- วนอุทยานภูชี้ฟ้า
- หน่วยไฟฟ้า

- ตชด. ภูผาผึ้ง
- ที่ พักอาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.)
- ศูนย์เกษตรผาหม่น
- หน่วยจัดการต้นน้ำ หงาว-งาว
- โครงการพระราชดำริ

แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงใกล้เคียง (เทิง – เวียงแก่น – เชียงของ – อ.เชียงคำ พะเยา)

- น้ำตกภูซาง
- ศูนย์วัฒนธรรมม้ง (บ้านประชาภักดี)
- ภูซมดาว
- ภูชี้ดาว
- ภูผาผึ้ง
- ภูผาสวรรค์
- พื้นที่ทรงงาน (ฟาร์มแกะ)
- ตลาดนัดร่ม โพธิ์ไทย (ทุกวันที่ 5, 20 เข้า-เที่ยง)
- ตลาดนัดชุมชน บ้านราษฎร์ภักดี ทุกวันจันทร์
- ผาตั้ง
- กลุ่มอาชีพ (กลุ่มติ่มมิด กลุ่มปักผ้าชาวเขา)

แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของร่มฟ้าไทย

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านร่มฟ้าไทย

Model ศูนย์ประสานงานกลาง

ผลจากการวิจัย เสนอให้มีคนกลางซึ่งไม่ใช่คนที่มีผลประโยชน์ในพื้นที่ภูชี้ฟ้าเข้ามาเป็นผู้ประสานงานกลางในการรับนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลต่างๆ กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการสำรองที่พัก เพื่อแก้ปัญหากระบวนการจัดการที่พักและปัญหาอื่นๆ ให้เป็นระบบมากขึ้น

แนวทางการจัดการที่พัก

- จัดระบบการบริหารจัดการบ้านพัก รีสอร์ท โดยใช้ศูนย์บริการข้อมูลของ อบต.ตำบลเตาเป็นศูนย์กลางในการติดต่อบ้านพัก รีสอร์ท ของนักท่องเที่ยว โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้บริการ และตัวแทนของกลุ่มผู้ประกอบการ เป็นผู้สังเกตการณ์ เพื่อลดปัญหาการแย่งชิงลูกค้ากันเองของผู้ประกอบการ
- มีการจัดระดับ (Grade) ของบ้านพัก รีสอร์ท เช่น ระดับ A ราคา 1,000 บาทขึ้นไป ระดับ B ราคา 500-1,000 บาท และระดับ C ราคาต่ำกว่า 500 บาท โดยให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้ตัดสินใจ ตามความพึงพอใจ โดยจะมีข้อมูลของที่พักและรูปถ่าย อยู่ที่ศูนย์บริการข้อมูลของ อบต.ตำบลเตา เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานของที่พัก และเป็นการลดปัญหาการตัดราคาเพื่อแข่งขันกันของผู้ประกอบการ
- การใช้คู่มือป้องกันเงินสด ในการจ่ายค่าที่พัก เพื่อความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

แนวทางการจัดการระบบขนส่ง

การจัดโซนระบบขนส่ง ในการวิ่งรับส่งนักท่องเที่ยวเข้าหมู่บ้านในช่วง High season (พ.ย.-ธ.ค.) ให้เป็นสิทธิเฉพาะคนในชุมชนบ้านร่มฟ้าไทย

แนวทางการจัดการนักแสดงและมัคคุเทศก์น้อย

- เสนอให้มีลาน วัฒนธรรมชนเผ่า พื้นที่การแสดง ที่เป็นพื้นที่กลางในการแสดง
- จัดระบบไกด์เด็กให้อยู่ประจำบ้านพัก รีสอร์ท เพื่อแก้ปัญหาการบงกชนักท่องเที่ยวและเพื่อความปลอดภัยของเด็ก
- ขึ้นทะเบียนและสร้างกฎระเบียบไกด์เด็กและนักแสดง เพื่อจัดระบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้เป็นมาตรฐาน ทั้งในเรื่องความสะอาด การแต่งกายของนักแสดง และสามารถติดตามทรัพย์สินคืนมาได้ในกรณีที่มีการลักขโมย
- พัฒนาและปรับปรุง การแสดง ให้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าม้ง
- จัดพื้นที่ลานแสดง เพื่อให้นักแสดงได้แสดงเป็นที่ เป็นเวลา โดยให้ผู้ประกอบการบ้านพัก รีสอร์ท เป็นผู้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการแสดงให้แก่นักท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์

- การจัดทีม การจัดการน้ำ / ไฟป่า / การดูแลป่าชุมชน โดยเฉพาะ
- ชยะ การแยกเศษ ชยะ (ธนาคารชยะ) จัดตั้งกลุ่มดูแล ให้ความรู้
- การคัดแยกขยะในกลุ่มผู้ประกอบการ (คนที่เลี้ยงหมู ทำน้ำหมัก ฯลฯ)

แนวทางการจัดกิจกรรมใหม่ๆ สำหรับการเปิดการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี

เปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ และหากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ

แนวทางการจัดการอื่นๆที่เป็นภาพรวมของชุมชน

- เอกลักษณ์ของ ภูชี้ฟ้า ของที่ระลึก พัฒนา ผลิตภัณฑ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ ของ ภูชี้ฟ้า
- แหล่งท่องเที่ยว มีศูนย์วัฒนธรรมม้ง ที่มีอยู่เดิม เราควรจะปรับปรุง นำเสียดายไม่มีกิจกรรมอะไรเลย
- จัดระบบคนขายพินในพื้นที่กางเต็นท์
- จัดสรรเงินรายได้ของผู้ประกอบการ เพื่อมาจ้างคนในชุมชนในการจัดการเก็บขยะ และ เป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า

- การสร้างระบบบริหารจัดการจากข้อมูลที่ชัดเจนตรงกัน
- กิจกรรมการท่องเที่ยว / การจัดการที่ต้องวางแผนก่อน
 - ก่อนมา เราจะทำอย่างไร= สร้างรายได้
 - ระหว่างอยู่ = สร้างความประทับใจ
 - หลังการมาท่องเที่ยวควรมีการประเมินหรือเปล่า = สร้างความยั่งยืนพื้นที่

วิเคราะห์ปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข

- ประเมินตัวเองพื้นที่มีจุดอ่อนอะไร? ทำไมนักท่องเที่ยวลดลง
 - * วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น
- การท่องเที่ยวภูชี้ฟ้าและจังหวัด จะประสานกับ ททท. รับเรื่อง ด้านการตลาด
- การจัดการการท่องเที่ยวควรส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้คน

- หน่วยงานในพื้นที่เช่น อบต. / อบจ. / ททท. ควรใช้ข้อมูลพื้นที่ต่อการทำแผนของการพัฒนาพื้นที่ทั้งแผนงาน โครงการและงบประมาณ อย่างเช่น
- การประชาสัมพันธ์ / การจัดการ
- การพัฒนาพื้นที่ให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
- เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวพื้นที่โดยรอบ นอกจากภูชี้ฟ้า ก็มีที่อื่นอีก
- จัดทำป้ายบอกความรู้
 - ธรรมชาติ
 - วัฒนธรรม
 - ความเชื่อ
- ประสานความร่วมมือทุกหน่วยงานในพื้นที่จัดการท่องเที่ยวร่วมกันเช่น กศน. หนุนเสริมด้านจัดทำข้อมูลความรู้ จุดท่องเที่ยว แผนที่ท่องเที่ยว สร้างการเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวจากสถานที่ท่องเที่ยว
- หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดสรรงบประมาณบริหารการท่องเที่ยวของพื้นที่ "กองทุนการท่องเที่ยว"
- การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม
 - กิจกรรมท่องเที่ยว
 - แหล่งท่องเที่ยว
 - การบริการ (รถ บ้านพัก ร้านค้าร้านอาหาร)
 - นักท่องเที่ยว
 - รายได้
 - กฎระเบียบ ข้อบังคับ
- กิจกรรมท่องเที่ยว นำเสนอจุดแข็งของพื้นที่ "ประวัติศาสตร์ท่องเที่ยว"
- หาพื้นที่จุดจอดรถ นักท่องเที่ยวลด การจราจรแออัดของพื้นที่ / พร้อมให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว
- แนวทางการจัดการปัญหาเห็นข้อมูลแล้วนำสู่การจัดการปัญหาทันที (ข้อมูลจากงานวิจัยสู่ภาคปฏิบัติทันที)
- จัดทำปฏิทินท่องเที่ยว ที่เที่ยวตลอดปีของภูชี้ฟ้า

บรรณานุกรม

- ธวัชชัย รัตนซ้อน. (2542). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง.
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ มหาวิทยาลัยใหม่.
- วุฒิพงษ์ ดงคำฟู. (2551). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแมปิง จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระ
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุดชีวัน นันทวัน ณ ออยุธยา. (2551). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็น
ศูนย์กลาง. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุจิตราภา พันธวิไล. (2545). รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน
มีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านหล่อชา (อาข่า) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สาคริน บุญพิทักษ์. (2546). กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการ
เปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน
จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วชิรญาณ วีระประพันธ์. (2551). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเชียงใหม่ในทศวรรษ
การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ประวัติของทีมวิจัยหลัก

1. ชื่อ นายทวีชัย แซ่ลี อายุ 46 ปี
อาชีพ ผู้ใหญ่บ้าน
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 30 หมู่ 24 บ้านร่มฟ้าไทย ต. ดับเต่า อ. เทิง จ. เชียงราย 57160
ประวัติการทำงาน เป็นผู้ใหญ่บ้านร่มฟ้าไทย
2. ชื่อ นายดุสิต กำใจ อายุ 43
อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 8 หมู่ 24 ภูชี้ฟ้า ต. ดับเต่า อ. เทิง จ. เชียงราย 57160
ประวัติการทำงาน เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านร่มฟ้าไทย
3. ชื่อ นายชาญชัย จรูญสกุลวงศ์ อายุ 37 ปี
อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 1 หมู่ 24 ภูชี้ฟ้า ต. ดับเต่า อ. เทิง จ. เชียงราย 57160
ประวัติการทำงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
4. ชื่อ นายอำนวย ปุระตา อายุ 37
อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 10 หมู่ 24 ภูชี้ฟ้า ต. ดับเต่า อ. เทิง จ. เชียงราย 57160
ประวัติการทำงาน เป็นคณะกรรมการฝ่ายการพัฒนาหมู่บ้านร่มฟ้าไทย
5. ชื่อ นางพรพรรณ ชื่นใจ อายุ 40
อาชีพ เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเทิง
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ ศูนย์การศึกษาออกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเทิง
(ที่ว่าการอำเภอหลังเก่า) ต. เวียง อ. เทิง จ. เชียงราย 57160
ประวัติการทำงาน (เคยทำอะไรมาบ้าง/ ประสบการณ์)
 - ครูประจำศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบลห้วยชมภู
 - ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านราษฎร์รักษา (จัมเลี้ยว)
 - คณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า ภูผาตั้ง ภูหลงถึง
6. ชื่อ นายวิเศษ ชาญชัยพิทักษ์สิน
อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 34 หมู่ 24 ภูชี้ฟ้า ต. ดับเต่า อ. เทิง จ. เชียงราย 57160
ประวัติการทำงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า

โดย

โครงการวิจัย การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่มฟ้าไทย ภูชี้ฟ้า
ด.ศัปดาห์ อ.เท่ง จ.เชียงราย

โครงการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า โดยต้องการทราบข้อมูลในเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่สนใจมาเที่ยวภูชี้ฟ้า ทั้งนี้ ข้อมูลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นฐานข้อมูลส่วนหนึ่งในการวิจัย

ในการนี้ ทางโครงการวิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาให้ข้อมูล โดยการกรอกแบบสอบถามตามที่แนบมา นี้ครบทุกหัวข้อ ตามความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ และโครงการวิจัยขอรับรองว่าข้อมูลเหล่านี้จะไม่ทำให้เกิดความเสียหายใดๆ แก่ท่านทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วนเพื่อการวิจัยที่สมบูรณ์ต่อไป

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อสถานที่พัก.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. การศึกษาสูงสุด

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญา

☐ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 20-29 ปี

☐ 30-39 ปี

☐ 40-49 ปี

☐ 50-59 ปี

☐ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

4. อาชีพ

☐ รับราชการ

☐ รัฐวิสาหกิจ

☐ ธุรกิจ/บริษัทเอกชน

☐ วิชาชีพอิสระ

☐ รับจ้าง/ลูกจ้าง

☐ ค้าขาย

☐ นักศึกษา

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด..... ประเทศ.....

6. รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท

☐ 5,001 - 10,000 บาท

☐ 10,001 - 15,000 บาท

☐ 15,001 - 20,000 บาท

☐ 20,001 - 25,000 บาท

☐ 25,001 - 30,000 บาท

☐ สูงกว่า 30,000 บาท

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจในการจัดการการท่องเที่ยววิถีฟ้า

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามระดับความพึงพอใจ

5 = ดีมาก

4 = ดี

3 = ปานกลาง

2 = พอใช้

1 = ควรปรับปรุง

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (คะแนน)					ไม่ได้รับบริการ	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
	5	4	3	2	1		
1. ด้านที่พักในชุมชน							
1.1 โครงสร้าง ความมั่นคง แข็งแรง							
1.2 ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น							
1.3 ความสะอาดของเครื่องนอน							
1.4 ความสะอาดของห้องน้ำ ห้องส้วม							
1.5 ความปลอดภัยในชุมชน							
1.6 ความมีอัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัว							
2. ด้านอาหารและโภชนาการ							
2.1 อาหารพื้นบ้าน ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น							
2.2 รสชาติความอร่อย							
2.3 ความหลากหลายของอาหาร							
2.4 ปริมาณอาหารเพียงพอ/เหมาะสม							
2.5 ความสด สะอาดของอาหาร							
2.6 ความสะอาดและปลอดภัยของภาชนะ							
2.7 ความสะอาด ถูกสุขลักษณะของห้องครัว							
2.8 ความสะอาดของน้ำดื่ม							

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (คะแนน)					ไม่ได้รับบริการ	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
	5	4	3	2	1		
3. ด้านความปลอดภัย							
3.1 ระบบการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว							
3.2 มีการให้ข้อมูลล่วงหน้า เพื่อการเตรียมตัว							
3.3 มีอุปกรณ์ในการดูแลรักษาความปลอดภัย							
3.4 มีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในระหว่างการทำกิจกรรม							
3.5 มีความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นในกรณีที่นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย							
4. ด้านการจัดการ โดยชุมชน							
4.1 รับทราบข้อมูล ทำให้มีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า							
4.2 การกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว							
4.3 ระบบการจองล่วงหน้า							
4.4 ระบบรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการ							
4.5 การจัดการบ้านพักที่ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน							
5. ด้านการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว							
5.1 การสื่อความหมายของมรดกศักดิ์ท้องถิ่น							
5.2 การรับรู้เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ							
5.3 การรับรู้เรื่องวัฒนธรรม/ประเพณีของชุมชน							
5.4 การรับรู้เรื่องวิถีชีวิตของคนในชุมชน							
5.5 ป้ายบอกทาง/ป้ายข้อมูลท่องเที่ยวในชุมชน							
5.6 คู่มือท่องเที่ยวของชุมชน							
6. ด้านคุณภาพของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว							
6.1 การมีจิตใจให้บริการ							
6.2 คำนึงถึงความปลอดภัย							
6.3 มีความรับผิดชอบบทบาทหน้าที่							
6.4 ความรู้ และทักษะในการทำงานด้านการท่องเที่ยว							

ข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวของภูชี้ฟ้า

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการมาเที่ยวและความคิดเห็นโดยรวม

1. การเดินทางครั้งนี้ท่านมาเที่ยวที่นี้พักอยู่จำนวน.....วัน และได้ไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวใดมาบ้าง

1. จำนวน วัน

2. จำนวน วัน

3. จำนวน วัน

2. ท่านมาเที่ยวที่นี้เป็นครั้งที่เท่าไร

☐ ครั้งแรก

☐ ครั้งที่.....

3. สิ่งที่ท่านประทับใจมากที่สุดของที่นี่

.....

.....

.....

4. อะไรบ้างที่น่าจะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การท่องเที่ยวที่นี่ดีขึ้น น่าประทับใจมากขึ้น

.....

.....

.....

.....ท่านเคยไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในประเทศไทยหรือไม่

☐ เคย (โปรดระบุชื่อสถานที่).....

☐ ไม่เคย

ท่านต้องการรับข่าวสารของการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่

☐ ต้องการ ให้ส่งไปที่

ชื่อ-นามสกุล

ที่อยู่:

โทรศัพท์/โทรสาร.....

อีเมล:

อาชีพ..... ความสนใจ

☐ ไม่ต้องการ

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือนำในการตอบแบบสอบถาม
โครงการวิจัยฯ ภายใต้การดูแลของ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
และการสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น